

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Н. КАРАЗІНА

Економічний факультет
Кафедра статистики, обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ
МАТЕРІАЛЬНИХ НА ПІДПРИЄМСТВІ»**

Виконав:

студент 6 курсу,
спеціальності

071 Облік і оподаткування

Андрій НОВІКОВ

Керівник : к.е.н., доц.

Тетяна СЛЮНІНА

Роботу допущено до захисту перед АК рішенням кафедри статистики,
обліку та аудиту від "06" грудня 2022 р., протокол № 5.

Завідувач кафедри статистики, обліку та аудиту

д.е.н., професор

Оксана НЕСТЕРЕНКО

Харків – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗАПАСІВ	6
1.1.Поняття, види та класифікація матеріальних запасів	6
1.2.Державне регулювання обліку й аудиту матеріальних запасів	14
1.3.Макроекономічний аналіз матеріальних запасів підприємств України.....	22
1.4.Економічна характеристика підприємства.....	29
Висновки за розділом 1	38
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	40
2.1.Організація документального забезпечення обліку матеріальних Запасів	40
2.2.Організація обліку матеріальних запасів	50
2.3.Методика обліку матеріальних запасів	55
2.4.Автоматизація обліку матеріальних запасів на підприємстві	62
Висновки за розділом 2	74
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	77
3.1.Організація та методика аналізу матеріальних запасів	77
3.2.Організація та методика аудиту матеріальних запасів.....	84
3.3.Шляхи вдосконалення обліку та аудиту на підприємстві	92
Висновки за розділом 3	99
ВИСНОВКИ	100
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	104
ДОДАТКИ	112

ВСТУП

Сьогодні в умовах ринкових відносин центр господарської діяльності переміщується до основного елементу всієї економіки підприємства. Саме на мікроекономічному рівні створюються необхідні суспільству продукти, надаються необхідні послуги. Компанія орієнтувалася на найбільш кваліфікований персонал. Тут вирішуються питання економного використання ресурсів, застосування високопродуктивної техніки, технології та реалізації продукції.

Для вирішення деяких із них підприємство використовує метод бухгалтерського обліку, який є поєднанням прийомів первинного спостереження (документація та інвентаризація), вартісного вимірювання (оцінка та калькулювання), поточного групування (рахунки та подвійний запис) кінцевого узагальнення (сальдо та звітності) господарських фактів. діяльності.

У цілеспрямованій роботі з раціонального та ефективного використання всіх матеріальних запасів, особлива роль належить бухгалтерському обліку. Тільки при належному обліку можна знизити матеріальні витрати і на цій основі знизити собівартість і підвищити рентабельність виробництва.

Актуальність теми. Проблематика проведення обліку матеріальних запасів в нашому сьогоденні набувають досить важливого значення, це пов'язано із потребою отримання швидкої та достовірної інформації. Керівництво незадоволене процесом обліку, який триває роками. Тому сьогодні постає нагальна необхідність вирішення проблеми адаптації сучасної системи обліку матеріальних запасів на підприємствах до вимог удосконалення дієвості та надійності інформаційного забезпечення потреб управління, з метою раціоналізації управління такими активами та підвищення ефективності підрозділів підприємства в цілому.

Щоб отримати бажаний результат в процесі контролю над матеріальними запасами потрібно налагодити систематичний облік і аудит, якісне дослідження на підприємстві рівня і динаміки збереження, а також дієвості застосування

матеріальних запасів. Тематика обліку матеріальних запасів має величезне практичне значення і матеріальну направленість, у зв'язку із тим, що передумовою послідуєчого розвитку виробництва на підприємствах. Ефективно налагоджена робота обліку матеріальних запасів, іншими словами, чітке усвідомлення їх присутності та руху, вагомий для управління матеріальною (бухгалтерською) діяльністю будь-якого підприємства та здійснення контролю за зберіганням матеріальних цінностей. З цього випливає, що в нашому сьогоденні об'єктивно утворилася необхідність перегляду наявної практики організації обліку матеріальних запасів. Аналіз діючих методик обліку матеріальних запасів на обраному нами підприємстві демонструє, що вона не відповідає наявним вимогам.

Проблематикою обліку матеріальних запасів та їх контролю є предметом особливої уваги. Провідні вчені Н. Береза, Н. Бортник, Є. Додіна, С.Я. Фурса, Є.К. Фурс, І.В. Фурман, О.В.Хавтур, А.І. Худякова, М.Д.Чорняк, Л.А.Шило, І. Бирежнюк, О. Головенко, С. Доротич, Е. Павленко, О. Прилипчук, П. Пашко, С. Перепьолкін, А. Калініченко, О. Коров'як, В. Радзивалюк, М. Шульга, А. Мазур, Ю.В. В. Шимшученко, І. Яков'юк та ін.

Мета і завдання дослідження. Мета – розгляд методичних аспектів обліку, аналізу та контролю за матеріальними запасами. Для того щоб досягти обраної мети, котра встановлює зміст дипломної роботи, в дослідженні ми визначили основні завдання:

- висвітлити поняття, види та класифікацію матеріальних резервів;
- визначити державне регулювання обліку та контролю матеріальних запасів;
- аналіз макроекономічного аналізу матеріальних запасів підприємств України;
- вивчення економічної характеристики фірми;
- висвітлення організації документального забезпечення обліку матеріальних запасів;
- обґрунтувати організацію обліку матеріальних запасів;
- дослідження обліку матеріальних запасів;

- аналіз автоматизації обліку запасів на підприємстві;
- вивчити організацію та методику проведення інвентаризаційного аналізу;
- відобразити організацію та методику проведення інвентаризації;
- розробити шляхи вдосконалення обліку та аудиту на підприємстві .

Предметом дослідження є методика обліку і організація аналізу і аудиту виробничих запасів підприємства.

Об'єктом дослідження є процес використання виробничих запасів на підприємстві.

Методичною базою дослідження є системний підхід, що забезпечує комплексне дослідження процесу обліку та моніторингу виробничих процесів на підприємстві та визначення напрямів їх подальшого розвитку.

Під час розв'язання завдань поставлених в дипломній роботі використовувалися такі «інструменти», як методи і прийоми бухгалтерського аналізу (таблиці, графіки, порівняльні аспекти, індексні засади, групування), методика узагальнення й систематизації. Висвітлення й дослідження інформації проводився із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій (скріншотів), а саме у підрозділі 2.4.

Структура та обсяг магістерської роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів з підрозділами, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг – 122 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗАПАСІВ

1.1. Поняття, види та класифікація матеріальних запасів

Функціонування підприємств різних видів діяльності та форм власності ґрунтується на застосуванні ресурсів (фінансові, матеріальні, сировинні, технологічні, трудові тощо). Їх присутність обов'язкова для забезпечення активності підприємства. Необхідне забезпечення деякими ресурсами, вимагає їх безпечного накопичення на підприємстві, щоб уникнути ризику та простоїв. Під резервами розуміють формування ресурсів на підприємстві для подальшого використання в майбутньому та забезпечення безперервності процесу діяльності. Варто зазначити, що в літературних джерелах і в практичному плані запаси трактуються досить неоднозначно. Адже часто поняття запасу ототожнюють з окремими його видами (матеріальними запасами, запасами сировини і матеріалів, матеріальними ресурсами, цінними запасами сировини чи запасами сировини). Це вимагало ґрунтовного вивчення поняття запасів та їх різновидів.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови запас тлумачиться як «визначена кількість чогось, заздалегідь приготовленого; наявність чогось, що накопичується протягом певного часу» [7, с. 105]. Тракткування науковцями поняття запасів як економічної категорії подано в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 - Трактуювання сутності запасів різними авторами

Визначення сутності запасів	Автори
Запаси – це матеріальні ресурси, що знаходяться на різних стадіях виробництва і реалізації, тобто це сукупність сировини, основних і допоміжних матеріалів та інших товарів, які очікують на надходження у процес виробничого споживання, або готової продукції, яка очікує на відправку споживач.	Посилкіна О.В. Сагайдак-Нікітюк Р.В. Доровський О.В. Кубасова Г.В. [2, с. 254]
Запаси – це активи, які: 1) утримуються для перепродажу в ході звичайної діяльності; 2) перебувають у процесі виробництва з метою перепродажу виготовленого продукту; 3) зберігаються для споживання під час виготовлення продукції, виконання робіт і надання послуг, а також адміністрування підприємства. .	Давидов Г.М. [3, с. 186]
Запаси – матеріальні цінності, оборотні кошти у вигляді сировини, матеріалів, палива, напівфабрикатів, готової продукції, які на даний момент не використовуються у виробництві, зберігаються на складах або в інших місцях і призначені для використання в майбутньому.	Райзберг Б.А. Лозовский Л.Ш. Стародубцева Е.Б. [4, с. 113]
Запаси – це ресурси (активи) підприємства, які утримуються для продажу в умовах звичайної господарської діяльності, або знаходяться у процесі виробництва для такого продажу, або утримуються для споживання в процесі виробництва чи надання послуг, а також щодо управління підприємством (сировина і матеріали, комплектуючі вироби, готова продукція, паливо, будматеріали, товари, малоцінні та швидкопсувні товари та ін.).	Живко З. Б. Живко М.О. Живко І. Ю. [5, с. 121]
Запаси – це все, що користується <u>попитом</u> , але на даний момент	Савкович В.А. [6, с. 8]

виключено з виробництва або особистого споживання, це всі матеріальні, фінансові, трудові та інші ресурси, які в даний момент не використовуються.	
Запаси – це всі ресурси підприємства, призначені для використання, але тимчасово не використовуються (сировина, паливо, обладнання, машини, товари, електроенергія тощо).	Зінь Е.А. [7, с. 105]
Виробничі запаси – це матеріальні цінності, що знаходяться у вигляді готової продукції на складах постачальників, на проміжному зберіганні і на складах споживачів.	Маркс К. [8, с. 156]

Такі вчені, як Р.Р. Ларіна, Пілюшенко В.Л., Амітан В.Н., Б.А. Анікіна, В.М. Кислий, О.А. Біловодська, О.М.Олефіренко, О.М. Соляник, О.М. Тридід, Т. О. Колодизев зазначає, що всі запаси поділяються на виробничі та товарні, які в свою чергу поділяються на поточні, підготовчі (буферні), гарантійні (страхові) [47, с.117]. Деякі із згаданих авторів також виділяють сезонні та перехідні популяції. Огієнко та І.П. Джобко виділяє три види запасів (ТМЦ) залежно від періоду: сировина і матеріали, товари на стадії виготовлення, готова продукція [21, с. 684].

К.М. Танков, О.М. Тридід, Т. О. Колодизев виділяє три види матеріальних запасів: виробничі запаси, запаси напівфабрикатів, готової продукції [16, с. 384].

При цьому матеріальні запаси і товарно-матеріальні запаси вважаються тотожними поняттями. Є. В. Крикавський класифікує запаси за фазовим та функціональним поділом. За пофазовою класифікацією розрізняють виробничі запаси, які в свою чергу поділяють на: матеріали, сировину, покупні деталі; Запаси у виробництві: незавершене виробництво, напівфабрикати, запаси на робочих місцях; Рівні запаси у розподілі поділяються на: готову продукцію, запасні частини та повернення. За функціональним поділом запаси поділяються на: поточні (циклічні), гарантійні, сезонні, спекулятивні, мертві запаси, доступні

для продажу та поставки, а також запаси у процесі виробництва, запаси в дорозі та запаси агресивного просування на ринок. [24, с.226]. Оскільки специфіка компаній різна, фази та функції можуть не збігатися.

Існує класифікація запасів на основі 2-го класу рахунків бухгалтерського обліку. Ряд авторів, які класифікують запаси за рахунками бухгалтерського обліку: В.В. Лукинський, Л.П.Кулаковська, Ю.В. Піча, Г.В. Нашкерська При цьому запаси поділяються на: сировину та основні матеріали, незавершене виробництво, готову продукцію, товарно-матеріальні, малоцінні та швидкозношувані товари [72, с. 25].

Деякі автори також розрізняють молодняк, тварини на відгодівлі, поточні біологічні активи, продукцію сільського господарства та продукцію лісу після первинної ідентифікації, посилаючись на бухгалтерські розрахунки.

Н.М. Ткаченко також наводить класифікацію запасів за планом рахунків, але паралельно пропонує класифікацію запасів за економічним змістом, виділяючи дев'ять класифікаційних ознак: за місцезнаходженням, наявністю на підприємстві, наявністю на початок і кінець року. період, пов'язаний з балансом, ступенем ліквідності, обсягом, сферою використання, складом і структурою [19, с. 458-459].

Класифікація запасів О.В. Посилкіної, Р.В., Сагайдак-Нікітюк, О.В. Доровський, Г. В. Кубасова передбачає групування запасів за чотирма класифікаційними ознаками: місцем розташування, функціями запасів, призначенням запасів, станом [51, с. 254-255].

Аналіз позиції авторів щодо сутності показав, що їх можна поділити на декілька груп. Так, перша група авторів (О.В. Посилкіна, Р.В. Сагайдак-Нікітюк, О.В. Доровський, Г.В. Кубасова, В.О. Василенко, Т.І. Ткаченко, С.В. Мочерний) розглядає резерви як матеріальні ресурси, до складу яких входять засоби виробництва, предмети споживання, тобто сукупність сировини, основних і допоміжних матеріалів та інших товарів, які знаходяться на різних стадіях процесу виробництва і реалізації, ще не використовуються (оперативні резерви),

використовуються для розширеного відтворення, обслуговування матеріальної сфери, нематеріального виробництва, задоволення потреб населення [16, с. 584].

У більшості випадків використовується таке тлумачення терміна, яке розкриває його суть з точки зору виробничої логістики. Проте термін «запаси» ототожнюють із «матеріальними ресурсами» та «запасами сировини» без розгляду інших видів ресурсів.

Друга група авторів (Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовський, Є.Б. Стародубцева) трактує запаси як матеріальні цінності, матеріали та вироби, які в даний момент не використовуються у виробництві і зберігаються на складах або в інших місцях і призначені для подальшого використання [4, с.242].

Друга група належить К. Марксу, який трактує запаси як матеріальні цінності, що знаходяться на різних складах [8, с. 156]. Ця група авторів також трактує категорію інвентарю з виробничої точки зору, що свідчить про чітке розміщення інвентарю (на складах). Це тлумачення дещо схоже з попередньою групою авторів, але розглядає запаси не як матеріальні ресурси, а як цінності, розкриваючи їх сутність дещо звужено. До третьої групи належать автори (Є. А. Зін, В. А. Козловський, Є. А. Козловська, Н. Т. Савруков, В. А. Савкович), які під поняттям «запаси» розуміють усі ресурси, призначені для використання: це всі матеріальні, фінансові, трудові та інші ресурси. які тимчасово не використовуються [7, с. 105].

Таке визначення коротко характеризує категорію запасів, але в загальних рисах окреслює склад ресурсів, які можуть підпадати під цю категорію. Четверта група авторів (наприклад, Живко, М.О. Живко, І.Ю. Живко, Г.М. Давидов, Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча, Г.В. Нашкерська) розглядає запаси як активи, призначені для продажу в умовах нормальної господарської діяльності. або у виробництві для такого продажу, утримуваному за звичайних умов господарювання для майбутнього перепродажу, у виробництві для продажу, а також утримуваному для споживання [17, с. 207-208].

Інтерпретація категорії здійснюється з точки зору бухгалтерського обліку, але надається місце у виробничому процесі, а деякі автори окреслюють сферу управління запасами. Таке тлумачення терміна найбільше розкриває його суть.

Отже, запаси підприємства - це ресурси (активи), які в даний час не використовуються і перебувають у власності підприємства, знаходяться на складах підприємства, на складах постачальників і на складах споживачів або в інших відведених для цього місцях. З цією метою вони зберігаються для забезпечення діяльності: виробництва, продажу, перепродажу, а також використовуються для адміністрування компанії. Слід зазначити, що запасами підприємства можуть бути сировина, напівфабрикати, деталі, комплектуючі вироби, матеріали, незавершена продукція, готова продукція тощо. Структура запасів залежить від виду діяльності та відповідної форми власності підприємства, компанії

Однак, розглядаючи відмінності, важливо зазначити, що існують константи. Дослідження та аналіз наукової літератури [18; 17; 2; 44,72] дозволяє узагальнити та виділити основні класифікаційні ознаки та відповідні види запасів.

Найважливішими класифікаційними ознаками, які можна виділити при розподілі запасів, є: цільове призначення, місцезнаходження, час зберігання в товаристві, строк корисного використання, мета заснування, форма власності, структура. Класифікація запасів наведена на рис. 1.1.

За функціональним призначенням товарно-матеріальні запаси поділяються на: збутові, або розподільні, та виробничі (виробничі). Товарні запаси складаються з готової продукції, призначеної для реалізації, яка знаходиться на складах виробника, посередника, роздрібного продавця, споживача або у визначених місцях для можливості швидкого реагування на динаміку попиту.

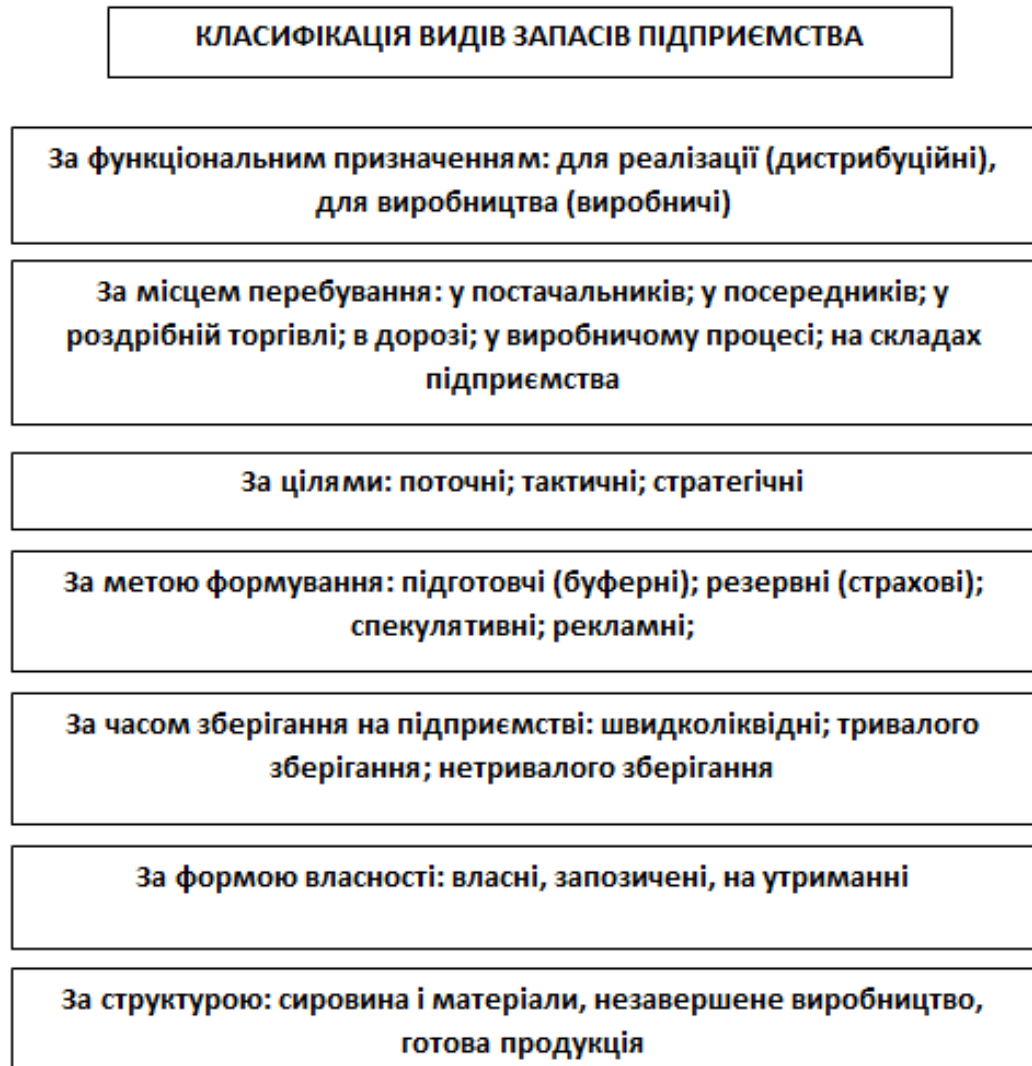

Рисунок 1.1 - Узагальнена класифікація видів запасів підприємств

Виробничі запаси – це сукупність матеріалів, сировини, деталей, комплектуючих виробів, напівфабрикатів, незавершеної продукції тощо, необхідних для забезпечення безперервності виробничого процесу і розташованих, як правило, на складах підприємства. на різних рівнях або з відповідальними особами. За місцем розташування: у постачальників, посередників, роздрібна торгівля, виробничий процес, у відповідальних осіб, на складах підприємства. При цьому місцезнаходження запасів не впливає на форму їх власності. Запаси можуть зберігатися поза підприємством і бути його власністю, і навпаки.

Є запаси, які знаходяться на складах підприємства, зберігаються в інших організаціях, прямують до місця призначення і на які підприємство має відповідні права. Залучені – це запаси, які підприємство отримало в користування і має повернути протягом певного терміну [29, с.421].

За терміном зберігання на підприємстві запаси можуть поділятися на: рідину, тривалого зберігання, короткострокового зберігання. Компанії створюють індивідуальні часові інтервали для класифікації запасів за складом. Оскільки підприємства харчової промисловості та підприємства машинобудування мають різні періоди виробництва та відмінності в структурі запасів, те саме стосується сфери послуг.

За цілями вони можуть бути: поточні, тактичні, стратегічні.

Поточні запаси – це запаси, необхідні компаніям для підтримки їх повсякденної діяльності. Це запаси, необхідні для поточної діяльності.

Тактичні резерви – резерви, що забезпечують виконання середньострокових планів дій. Тактичні резерви зазвичай формуються на термін до одного року.

Стратегічні резерви формуються підприємством на строк більше одного року. За призначенням заснування: підготовчі (буферні), резервні (страхові), спекуляційні, рекламні [24, с.78].

Підготовлені запаси – це запаси, які проходять подальшу обробку перед процесом створення та використання. Резервні запаси забезпечують підприємство страхуванням від непередбачених ситуацій, це кількість запасів, яка постійно є в наявності на підприємстві.

Запаси, сформовані для отримання додаткового прибутку або щоб уникнути втрати вартості, називаються спекулятивними.

За структурою запаси поділяються на сировину і матеріали, незавершене виробництво і готову продукцію.

Сировина - це ресурси, що потребують подальшої переробки в цільовий продукт, ресурси первинної переробки, різні за складом, будовою, властивостями, формою та призначенням напівфабрикати, необхідні для виготовлення речовин.

Незавершене виробництво – це сукупність напівфабрикатів, деталей, вузлів, які перебувають у процесі переробки в цільовий виріб, а також вироби, що не пройшли технічні випробування.

Готова продукція - це продукція, яка пройшла всі стадії обробки на даному підприємстві, відповідає всім технічним параметрам і відправляється на склад, де очікує реалізації.

Виробничі запаси є невід'ємною частиною функціонування компаній. Їх оптимальний розмір забезпечує безперервність роботи та дозволяє уникнути низки ризиків, пов'язаних із вичерпанням запасів [41, с.341]. Поняття запасів, сформоване на основі узагальнення наукової літератури, дає уявлення про структуру запасів, а класифікація відображає їх види. Запаси можна класифікувати за багатьма ознаками. Однак узагальнена класифікація дає уявлення про основні види запасів.

Перспективи подальших досліджень стосуються створення детальних класифікацій запасів підприємств відповідних галузей, а також розробки класифікацій окремих їх видів (виробничих, розподільчих тощо).

1.2. Державне регулювання обліку й аудиту матеріальних запасів

В даний час існує потреба і водночас можливість нових організаційно-методичних підходів у вирішенні проблем обліку виробничих запасів, пов'язаних, з одного боку, з переходом до ринкових відносин і міжнародних стандартів, а з іншого – з широким впровадженням комп'ютерні технології.

Покращенню ресурсного забезпечення сприяють упорядкування первинної документації, широке впровадження стандартизованих уніфікованих форм, підвищення рівня автоматизації обліково-обчислювальних робіт, забезпечення суворого порядку приймання, зберігання та витрачання сировини, матеріалів,

комплектуючих тощо, обмеження кількості посадових осіб, уповноважених підписувати документи на видачу особливо дефіцитних і дорогих матеріалів.

Перш за все, слід зазначити, що основним нормативно-правовим документом як бухгалтерського обліку в цілому, так і обліку запасів є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Він визначає основні принципи обліку запасів, порядок організації та ведення їх обліку (відповідальність за їх організацію, первинні документи та реєстри бухгалтерського обліку, необхідність проведення інвентаризації запасів і порядок відображення інформації про обсяги запасів у фінансовій звітності підприємств). [18].

Класифікацію та склад запасів згідно з розділом 6 П(С)БО 9 «Запаси» [64] наведено в табл. 1.2.

Невід'ємною частиною обліку та контролю виробничих запасів підприємства є їх регулярна інвентаризація, яка забезпечує відповідність фактичним даним бухгалтерського обліку, своєчасність виявлення нестач, розкрадань і шахрайства. Загальні правила, вимоги та рекомендації щодо проведення інвентаризації майна підприємств і організацій встановлено «Положенням про інвентаризацію майна та зобов'язань», виданим наказом Міністерства фінансів України [45].

Також береться до уваги Наказ Міністерства фінансів України «Про кореспонденцію рахунків» [46].

Основні аспекти аудиту виробничих запасів підприємств визначено Законом України «Про аудиторську діяльність». Він регулює правові основи аудиторської діяльності в Україні та спрямований на створення системи незалежного фінансового контролю для захисту інтересів користувачів фінансової та іншої економічної інформації [17].

Таблиця 1.2 - Класифікація та склад запасів відповідно до НП(С)БО 9
«Запаси» [29]

№	Вид запасів	Характеристика виду
1	Виробничі запаси	Використовуються безпосередньо у виробництві продукції (робіт послуг); включають в себе сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності.
2	Незавершене виробництво	Являє собою незавершене виробництво у вигляді необроблених і не складених до кінця деталей, вузлів, виробів та технологічних процесів. При виконанні робіт (послуг), включають витрати, щодо яких не визнано доходу
3	Готова продукція	Продукція, що призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, що передбачені договором або іншим нормативно - правовим актом.
4	Товари	Матеріальні цінності, що придбані (отримані) та зберігаються підприємством з метою подальшого продажу.
5	Оборотні МШП	Предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він триває понад один рік.
6	Поточні біологічні активи	Належить до складу запасів за умови, що оцінюються відповідно до П(С)БО 9 «Запаси»

Питання аналізу та використання запасів на підприємствах (у виробництві) має важливе практичне значення і виробничу спрямованість, оскільки повна забезпеченість виробничими запасами та їх ефективне використання є необхідною умовою подальшого розвитку виробництва на підприємствах.

Крім самого обліку, велике значення має питання верифікації, тобто інвентаризації підприємства. Відсутність єдиної методологічної бази та аспектів оптимізації визначила педагогічний підхід до розвитку бухгалтерського обліку, в тому числі запасів. Важливим фактором розвитку виробництва є стабільне забезпечення матеріальними ресурсами підприємства та їх ефективне використання [33, с.218].

Оскільки витрати на сировину, матеріали, паливо і напівфабрикати складають 80-90% усіх витрат на виготовлення нової продукції, основною метою аналізу є визначення забезпеченості підприємства різними видами матеріальних ресурсів підприємства та знайти резерви для їх раціонального використання. Цими темами займаються відділ матеріально-технічного постачання та планово-економічний відділ. Служба матеріально-технологічного постачання складає графіки укладання договорів з постачальниками з урахуванням розрахунків планово-економічного відділу.

Невід'ємною частиною забезпечення підприємства виробничими запасами є правильний розрахунок потреби. Планування потреби у виробничих запасах здійснюється на основі наукових методів залежно від специфіки технологічних процесів виробництва, призначення інвентаризації та інших характеристик. Загальна потреба підприємства у виробничих запасах у тій чи іншій формі визначається як сума виробничих потреб, потреб у випробувальних і науково-дослідних роботах, потреб у ремонтах і потреб у формуванні коригуючих балансів на кінець періоду за вирахуванням запасів на початку періоду. Розрахунок потреби підприємства у виробничих запасах базується на нормативах і нормах їх витрати, нормах запасів. Стандарти встановлюються у зв'язку з тим, що вони повинні враховувати зростання якості продукції та її конкурентоспроможності.

Нині стан нормативно-правової бази не повною мірою відповідає вимогам підвищення ефективності виробництва. Більшість нормативів встановлюється на основі фактичних витрат за попередній період. Тому на практиці використовуються застарілі та завищені норми витрат.

Дефіцит постачання, зменшення кількості матеріалів на поточних запасах і перевитрати матеріалів при їх використанні можуть бути в деякій мірі компенсовані економією в процесі виробництва, але для цього необхідно оцінити ефективність використання матеріальних ресурсів за допомогою системи різноманітних показників, зокрема таких як: матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, коефіцієнт використання матеріалів; Швидкість коливання (тривалість продажу), швидкість коливання. Коефіцієнт оборотності запасів розраховується діленням собівартості реалізованої за звітний період продукції на вартість виробничих запасів.

Час обороту запасів – це кількість днів, необхідних для перетворення запасів у готівку, і є зворотним показником оборотності запасів. Матеріаломісткість продукції є узагальнюючим показником вартості і визначається як відношення суми матеріалозатрат до собівартості виготовленої продукції і показує, скільки матеріалозатрат припадає на одну гривню виготовленої продукції.

Аналіз матеріаломісткості продукції дає змогу знайти резерви зниження матеріаломісткості продукції та сприяє зниженню собівартості. Матеріаломісткість аналізується за структурно-логічними, адактивними або мультиплікативними факторними моделями [81, с.482].

Структурно-логічна факторна модель матеріаломісткості відображає зміну матеріаломісткості в залежності від зміни загальної матеріаломісткості продукції, на яку в свою чергу впливають фактори другого та третього рівня. Матеріаломісткість залежить від обсягу валової (товарної) продукції та величини матеріальних витрат на їх виробництво. У свою чергу, обсяг валової продукції у вартісному вираженні може змінюватись залежно від обсягу виготовленої продукції, її структури та рівня реалізаційних цін.

Рівень матеріальних витрат залежить також від кількості виготовленої продукції, її структури, матеріаломісткості одиниці продукції та вартості матеріалів. Основною умовою успішного здійснення виробничого процесу як

основної ланки господарюючого суб'єкта є наявність і раціональне використання виробничих запасів.

Одним із шляхів удосконалення обліку наявності та руху виробничих запасів на підприємстві є спрощення процесів оприбуткування та калькулювання матеріальних цінностей. При необхідності відпуск матеріалів у виробництво може здійснюватися на підставі встановленого ліміту безпосередньо в картках обліку запасів матеріалів за підписом особи, яка приймає цінності. Внутрішні рухи цінностей також можна відобразити на розрахункових картках інвентаризації. З урахуванням вимог ринкової економіки облік матеріальних ресурсів має бути вдосконалений.

Є досить вагома, необхідність, прослідкувати за прискіпливим і вчасним проведенням вибірових перевірок, інвентаризаційних заходів, оглядів, котрі за своєю природою мають вагоме значення для збереження на підприємстві цінностей. Для того щоб забезпечити збереження матеріальних запасів, відповідно до визначених правил приймання та зберігання матеріалів має величезне значення для запасів.

Хвилюючим питанням удосконалення процесу утворення матеріальних запасів та підвищення дієвості управління ними в умовах реформування економічної системи є встановлення оптимальної потреби в них [36, с. 55].

У зарубіжній практиці управлінню матеріальними запасами приділяється значно більше уваги, ніж у вітчизняній практиці. Основоположним шляхом удосконалення є оптимізація формування матеріальних запасів, в цьому підприємствам України можуть допомогти:

- узагальнення теоретико-методологічного підґрунтя проведення обліку, аналізу та контролю матеріальних запасів, встановлення їх змістового наповнення;
- покращення методологічних та організаційних основ фінансового та управлінського обліку матеріальних запасів та їх контролю;
- утворення проекту системи економічного аналізу та контролю дієвості матеріальних запасів;

- утворення проектної системи автоматизації обліково-аналітичної роботи з управління матеріальними запасами.

В нашому сьогоденні наявна потреба і водночас можливість нових організаційно-методичних підходів до вирішення проблем фондового обліку, які пов'язані, з одного боку, з переходом до ринкових умов і міжнародних стандартів, з іншого – з комплексним впровадженням комп'ютерних технологій [56, с. 41].

Покращенню ресурсорозміщення сприятимуть раціоналізація первинної документації, широке впровадження уніфікованих типових форм, підвищення ступеня автоматизації обліково-облікових робіт, забезпечення суворого порядку приймання, зберігання та витрачання сировини, матеріалів, комплектуючих. і т.д.

Також необхідно впроваджувати ефективні форми попереднього та поточного контролю за дотриманням норм запасів і витрат матеріальних ресурсів, приділяти більше уваги підвищенню ймовірності оперативного розрахунку за рухом напівфабрикатів, комплектуючих виробів і деталей та вузлів у промисловості. Інформація яка міститься в бухгалтерському обліці зобов'язана містити відомості для знаходження резервів зниження собівартості продукції в частині раціонального застосування матеріалів, зниження норм витрат, забезпечення належного зберігання [62, с. 77].

За рахунок удосконалення процесу документування, тобто ширшого використання накопичувальних документів (прикордонних забірних карток, відомостей тощо), складських розрахункових карток як документів використання відпущених матеріалів, можна значно вдосконалити організацію обліку ТМЦ.

Також доцільно розробити єдину форму документа (на відпускний матеріал), призначеного для машинної обробки. У цьому документі всі предмети основного і допоміжного виробництва повинні бути наведені під відповідними кодами, які вказують на напрям використання матеріальних ресурсів - основна продукція, запасні частини, витратні матеріали, разові замовлення, ремонтні матеріали та технічне обслуговування.

З метою уникнення помилок і порушень під час збору та обліку оперативних фактів про виробничі запаси, що підлягають обліку, рекомендується

розробити детальні інструкції (у вигляді робочих інструкцій, витягів із планів документообігу) для конкретних виконавців послуг, порядку та умов реєстрація даних, а також застосування системи заохочень і стягнень за виконання виконавцями своїх обов'язків.

Проведення контрольних заходів (ревізії, звірки, інвентаризації) знижує ризик неефективної системи обліку та реєстрації оперативного факту. Доцільне використання єдиних форм документації на всіх ділянках бухгалтерського обліку. додатково:

- створення схем документообігу для обліку запасів і звітності перед виконавцями своїх функцій під час створення та перегляду первинного документа;
- видачу розпорядчих документів особам, відповідальним за проведення тієї чи іншої господарської операції та мають право підпису основних документів;
- контроль працівників бухгалтерії за правильністю ведення первинної документації з обліку вартості товарів (введення цієї функції в обов'язки бухгалтера, який складає документ, у посадовій інструкції та визначення відповідальності за її невиконання).

Таким чином, реалізація перелічених напрямків удосконалення обліку виробничих запасів вітчизняними підприємствами призведе до значного підвищення ефективності їх фінансово-господарської діяльності, дозволить налагодити більш ефективний і менш трудомісткий облік, контроль за наявністю, рух і використання виробничих запасів, а також їх збереження.

При аналізі виробничих запасів необхідно враховувати:

- оцінку структури запасів; визначення питомої ваги виробничих запасів у структурі оборотних активів;
- визначення частки запасів у загальній сумі оборотних коштів;
- аналіз ефективності використання запасів компанії;
- визначення інтервалу часу між придбанням засобів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації продукції, виготовленої з них.

Завершальним етапом аналізу запасів є розробка пропозицій щодо збільшення оборотності запасів та оптимізації розміру запасів на підприємстві.

Отже, раціональне організаційно-аналітичне забезпечення управління запасами дозволяє не тільки зменшити втрати від зберігання надлишкових запасів, а й дає можливість вивільнити значну частину коштів, які можуть бути використані для інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

1.3. Макроекономічний аналіз матеріальних запасів підприємств України

Для обліку матеріальних запасів традиційно прийнято використовувати первинні документи, які надають вхідну інформацію, серед яких доцільно виділити прибуткові ордери, товарно-транспортні накладні, товарно-транспортні накладні, накладні на рух матеріалів, акти приймання-передачі. і доставка. Матеріали, вимоги і т. д. До облікових відомостей первинної інвентаризації зручно додавати матеріально-інвентарну картку, оборотну відомість основних засобів, відомості про переоцінку основних засобів, довідкову інформацію, інвентарну відомість.

У бухгалтерському обліку, у свою чергу, вихідною інформацією для обліку виробничих запасів є: накладна придбання основних засобів, зведена видаткова відомість основних засобів, оборотна відомість основних засобів, ідентифікаційна особа відповідальної особи, відомість господарських операцій . Облік основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку, повідомлення про переоцінку основних засобів, відомості про надходження основних засобів в аналітичній частині, відомості про використання основних засобів, довідкові відомості з обліку та аудиту основних засобів, відомості про показники прибутку, тощо [39]. Щодо обліку та аналізу виробничих запасів на підприємствах України доцільно провести дослідження обсягів їх виробництва та динаміки змін (табл. 1.3, рис.1.2).

Рисунок 1.2 - Частка запасів в оборотних активах протягом 2019-2021 рр. на підприємствах України [26]

Необхідно зазначити, що протягом 2019-2021 рр. відбувалося збільшення оборотних активів на підприємствах України, загалом у 2020 р. порівняно з 2019 р. обсяг оборотних активів збільшився на 6,62%, а в 2021 р. вони збільшилися на 25,57% порівняно з 2020 р. Своєю чергою, обсяг запасів у 2020 р. порівняно з 2019 р. зменшився на 4,32%, а в 2021 р. порівняно з 2020 р. вони збільшилися на 30,07%.

Таблиця 1.3 - Місце запасів в оборотних активах підприємств України в 2021 р.

[26]

	Оборотні активи – усього, млрд. грн.			у тому числі запасів					Темп приросту, %	
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	Оборотні активи		запаси	
							2019- 2020 рр	2020- 2021 рр	2019- 2020 рр	2020- 2021 рр
Усього	3069	3271	4108,6	683,6	654,1	850,8	6,61	25,57	-4,32	30,07
Сільське, лісове, та рибне господарст во	195,0	267,5	514,6	66,8	84,4	114,9	37,18	92,37	26,35	36,14
Промислов ість	838,7	942,2	1201,6	223,3	237,4	289,9	12,34	27,53	6,31	22,11
Будівництв о	186,2	173,2	213,0	47,1	42,7	49,2	-6,98	22,98	-9,34	15,22
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотрансп ортних засобів і мотоциклів	930,5	968,6	1186,5	190,7	205,6	278,7	4,09	22,50	7,81	35,55
Транспорт, складське господарст во, поштова та кур'єрська діяльність	126,2	134,5	184,2	23,2	21,6	28,9	6,58	36,95	-6,90	33,80
Фінансова та страхова діяльність	282,2	232,3	225,7	68,3	1,5	2,8	-17,74	-2,84	-97,80	86,67
Операції з нерухомим майном	147,6	161,4	208,4	9,4	9,6	13,6	9,35	29,12	2,13	41,67
Професійн а, наукова та технічна діяльність	255,7	282,8	235,8	46,3	41,8	59,5	10,60	-16,62	-9,72	42,34

Водночас за окремими напрямками діяльності компаній збільшився обсяг оборотних активів, а разом з ним і запаси. Найбільший приріст запасів відбувся у сільському, лісовому та рибному господарствах: у 2020 році порівняно з 2019 роком – на 26,35%, у 2021 році порівняно з 2020 роком – на 36,14%. Зменшення виробничих запасів у 2020 році порівняно з 2019 роком відбулося на будівельних підприємствах (-9,34%), але у 2021 році ситуація суттєво змінилася, оскільки їх обсяг зріс на 15,22% порівняно з 2020 роком.

На промислових підприємствах обсяг виробничих запасів у 2020 році зріс на 6,31%, у 2021 році – на 22,11% порівняно з 2020 роком. Слід зазначити, що обсяг виробничих запасів на виробничих підприємствах України зріс менше, ніж обсяг оборотних активів, але різниця несуттєва, тому можна стверджувати, що обсяг запасів впливає на обсяг оборотних активів.

Щоб підкреслити важливість резервів в обіговому капіталі компаній, ми розглянемо їхню частку за секторами економіки за три аналізовані роки (рис. 1.2).

Дивлячись на рис. 1.2, слід зазначити, що запаси займають значне місце в оборотних активах підприємств усіх сфер діяльності, при цьому найбільшу їх частку займають підприємства будівництва (у 2021 році – 25,3%), промисловості (у 2021 - 26,62%) та сільське, лісове та рибне господарство (34,26% у 2021). У 2019-2020 роках найменшу частку оборотних активів становили запаси фінансових і страхових компаній, але в 2021 році ситуація дещо змінилася, і частка зросла до 24,19%.

Слід зазначити, що в умовах кризового стану економіки України, а саме спаду виробництва та реалізації продукції промислових підприємств, збільшення частки запасів в оборотних активах є недоцільним і свідчить про низьку ефективність їх використання. використання, що негативно впливає на фінансові результати компаній. Щоб вирішити цю проблему, підприємства повинні приділити велику увагу налагодженню системи обліку виробничих запасів. Слід зазначити, що оцінка міжнародних стандартів обліку виробничих запасів на сьогодні є дуже актуальною, оскільки Україна перебуває на шляху інтеграційних процесів у міжнародний простір. Розглядаючи міжнародні стандарти

бухгалтерського обліку запасів, необхідно розглянути процес визначення вартості запасів, а саме відповідних витрат.

Це включає витрати на обробку та інші витрати, пов'язані з доставкою інвентарю до його поточного розташування та відновленням його поточного стану. До складу інших витрат входять прикладні витрати, які виключаються із собівартості запасів і визнаються витратами того періоду, в якому вони були понесені, а саме:

а) понаднормові матеріальні відходи, витрати на оплату праці чи інші виробничі витрати;

б) витрати на зберігання, за винятком тих витрат, які пов'язані з процесом виробництва і необхідні для підготовки до наступного етапу виробництва;

в) адміністративні накладні витрати, не пов'язані з доставкою запасів до поточного місця розташування та до поточного стану;

г) витрати на розподіл [40, с. 489].

Водночас згідно з МСБО 2 перелік суб'єктів господарювання, яким через специфіку діяльності не дозволяється використовувати оцінку резервів добросовісної господарської діяльності, ширший, ніж у НП(С)БО 9.

Це цілком доречно, враховуючи специфіку діяльності цих компаній. Особливістю обліку запасів у МСФЗ 2 «Запаси» є уточнення обліку знижок, відшкодувань та витрат на придбання товарів. Іншою особливістю МСФЗ є його загальність. Вони не враховують національні особливості бухгалтерського обліку, а спрямовані на те, щоб надати компаніям більшу свободу самостійно визначати особливості бухгалтерського обліку, особливо щодо розкриття інформації про інформацію, тому важливу роль відіграє власник і бухгалтер компанії. Одна роль у підготовці принципів бухгалтерського обліку, які мають право встановлювати деякі положення щодо обліку виробничих запасів.

Говорячи про міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, слід звернути увагу на їх позитивні та негативні сторони. До позитивних сторін можна віднести економічну логічність, узагальнення сучасної міжнародної практики, зручність

використання. До недоліків можна віднести різноманітність методів обліку, відсутність детальної інформації про орган [70, с.89].

Проте вони побудовані таким чином, що вибір того чи іншого правила завжди ґрунтується на загальноприйнятих принципах бухгалтерського обліку, які є основою фінансової звітності, а це, у свою чергу, забезпечує доступність їх сприйняття.

Усе це свідчить про невирішеність багатьох питань щодо наукового обґрунтування процесу обліку запасів, серед яких доцільно виділити такі:

- 1) складний процес визначення ринкової та неринкової вартості запасів, який передбачає використання компаній бартером та обміном на різні активи;
- 2) низький рівень оперативного інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємства;
- 3) слабкий рівень контролю та оперативного регулювання процесів таборобудування;
- 4) обмежений контроль за використанням виробничих запасів тощо [41 с.64-67].

Удосконалення інформаційного забезпечення управління сприяє використанню в практиці підприємств електронного документообігу, що значно спрощує роботу бухгалтерії при складанні та обробці документів. У зв'язку з великою кількістю товарно-матеріальних цінностей на підприємстві також виникають проблеми з їх обліком. Від компетентності та чіткості організації електронного документообігу на підприємстві залежить рівень достовірності, оперативності та точності обліку. Процес електронного документообігу складського обліку виробничих запасів має базуватися на комплексній обробці облікової інформації, що включає формування та обробку первинних документів. Отже, електронний документообіг повинен виконувати три основні функції:

- 1) забезпечення належної доставки документів;
- 2) забезпечення працівників підприємства необхідною управлінською інформацією, що міститься в документах;
- 3) загальний контроль за виконанням документів.

Слід зазначити, що забезпечення електронного обліку виробничих запасів на підприємстві впливає на:

- 1) зокрема, зменшення кількості документів, прискорює потік інформації між складом і бухгалтерією;
- 2) підвищення ефективності контролю документообігу та прийняття обґрунтованих рішень щодо управління виробничими запасами;
- 3) підвищення ефективності праці окремих працівників і компанії в цілому;
- 4) зменшення витрат на тиражування, пересилання та зберігання великої кількості паперових документів та їх копій.

Процес обліку виробничих запасів на промислових підприємствах України залишається досить неефективним, що зумовлено низкою проблем, які перешкоджають одержанню своєчасної, повної та достовірної інформації про їх стан та рух. Враховуючи інформаційний розвиток суспільства, використання електронного обліку виробничих запасів є актуальним, при цьому можна забезпечити швидкість і знизити трудомісткість цього процесу. Враховуючи, що Україна намагається вийти на міжнародний простір як конкурентоспроможний партнер, доцільно говорити про адаптацію вітчизняної системи бухгалтерського обліку до МСФЗ.

Це, у свою чергу, впливає на прозорість, відкритість, повноту та достовірність відображення виробничих запасів в бухгалтерському обліку та дає можливість вітчизняним промисловим підприємствам проводити порівняльний аналіз своїх показників ефективності використання виробничих запасів з показниками іноземних компаній.

Тільки порівняльний аналіз дозволяє компаніям виявити свої слабкі місця та розробити заходи щодо їх усунення. Подальші дослідження мають бути спрямовані на пошук нових шляхів удосконалення процесу обліку та аналізу виробничих запасів на промислових підприємствах України та розширення вже запропонованих напрямів вдосконалення цього процесу.

1.4. Економічна характеристика підприємства

Становлення ринкової економіки в Україні суттєво вплинуло на умови діяльності підприємств: змінилися форма власності, методи і принципи державного регулювання, загострилася міжнародна конкуренція. У сформованих економічних умовах традиційні методи ведення бізнесу є недоцільними в умовах стрімких змін конкурентного середовища на зовнішньому та внутрішньому ринках. Оптимальним процесом, спрямованим на виживання та стабільне функціонування підприємства в таких умовах, є розвиток. Важливою передумовою виступу вітчизняних компаній у конкурентній боротьбі на внутрішньому та зовнішньому ринках є розвиток.

Для більш зваженого аналізу економічних характеристик компанії я обрав ТОВ «Сварлайн», яке з 2018 року пропонує свої послуги на ринку газо- та електрозварювального обладнання. Гнучка цінова політика, система бонусів, а також індивідуальний підхід до кожного клієнта дозволяють швидко та якісно вирішити будь-яке завдання, незалежно від його складності. Фахівці компанії ніколи не працюють за «принципом продажів», вони завжди допоможуть, грамотно та професійно проконсультують.

Основним напрямком діяльності компанії є продаж балонів високого тиску для технічних газів: вуглекислого газу, кисню, аргону, азоту, гелію, ацетилену, газових сумішей. Також в каталозі компанії є супутнє газозварювальне обладнання: редуктори, пальники, різакі, вентиля, зварювальний дріт, зварювальні електроди, рукава високого тиску. Компанія підтримує тісні партнерські відносини з провідними компаніями галузі, такими як «Кісін-Сервіс», «Лінде Газ», «Донмет», «Екотехнологія», «Бінзель», «Патон» та багатьма іншими. У пакет послуг входить безкоштовна доставка по Києву, заправка газових балонів, оренда обладнання та ремонт.

Співробітники компанії мають високий рівень культури обслуговування клієнтів, а більшість товарів в асортименті знаходяться на складах в Києві і можуть бути доставлені в найкоротші терміни.

У 2019 році ТОВ «Сварлайн» отримало дохід 265,4 тис. грн. На кінець аналізованого періоду (2021 рік) товарообіг становить 2687,2 тис. грн., що на 912,51% більше, ніж на початок аналізованого періоду. Це свідчить про здатність компанії працювати в складних економічних умовах, використовувати наявні конкурентні переваги та задовольняти потреби цільового сегменту ринку. В результаті компанія має в своєму розпорядженні більше фінансових ресурсів для покриття постійних і змінних витрат, просування високоефективних співробітників, погашення фінансових зобов'язань і вирішення інших операційних і стратегічних завдань.

Про підвищення ефективності господарських процесів на підприємстві свідчить чистий дохід, який зріс швидше (на 912,51%) від собівартості (на 829,93% за 2019-2021 роки). Важливо зберегти нинішню динаміку, що дасть змогу досягти більш відчутного фінансового результату від ТОВ «Сварлайн».

За підсумками 2020 року валовий прибуток ТОВ «Сварлайн» був позитивним і становив 673,9 тис. грн. проти 48,9 тис. грн. у 2019 році, що вказує на ефективні операційні процеси, які забезпечують додану вартість у щоденній роботі робочої сили. Це залишає додаткові кошти, які можна використати на адміністративні витрати, витрати на збут і витрати на фінансування [42, с 100].

Операційна маржа підприємства є показником конкурентоспроможності, тому високе значення такого показника свідчить про якість товарів і послуг підприємства, що забезпечує стабільне положення на конкурентному ринку.

У 2021 році ТОВ «Сварлайн» отримало 7,42 копійки операційного прибутку з кожної гривні обороту. Менеджери виконують свою роботу, яка полягає в пошуку шляхів підвищення ефективності операційних процесів компанії, про що свідчить зростання показника на 6,78 у 2019-2021 роках.

Розглянемо динаміку активів ТОВ «Сварлайн» у 2019-2021 рр., тис. грн. (табл. 1.4, рис. 1.3).

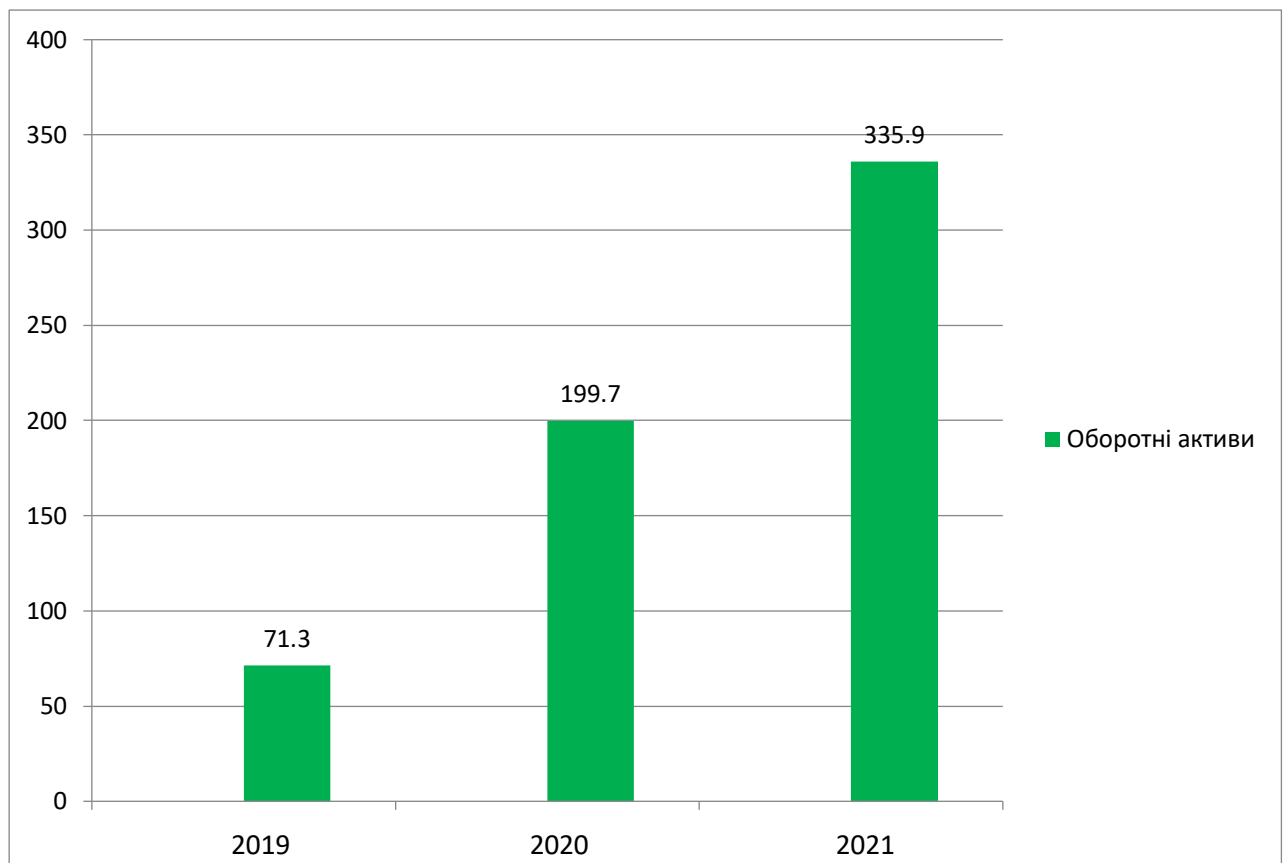

Рисунок 1.3 – Динаміка оборотних активів ТОВ «Сварлайн», тис. грн

Таблиця 1.4 - Динаміка активів ТОВ «Сварлайн» в 2019 – 2021 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2019	2020	2021	2020 / 2019	2021 / 2020	2020 / 2019	2021 / 2020	2021 / 2019
Виробничі запаси	35,9	30,1	40,9	-5,8	10,8	-16,16	35,88	13,93
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	32,9	0	77,1	-32,9	77,1	-100	-	134,55
Інша поточна	0,3	6,7	2,2	6,4	-4,5	2133,33	-67,16	633,33

дебіторська заборгованість								
Гроші та їх еквіваленти	1,2	155,5	200,3	154,33	44,8	12858,33	28,81	16591,67
Інші оборотні активи	1	7,4	15,4	6,4	8	640	108,11	1440
Оборотні активи загалом	71,3	199,7	335,9	128,4	136,2	180,08	68,2	371,11

Приріст активів ТОВ «Сварлайн» у 2021 році склав 335,9 тис. грн. проти 71,3 тис. грн. у 2019 році на розмір загальної суми стимулююче вплинули наступні елементи активів ТОВ «Сварлайн»:

- виробничі запаси (+13,93%); - резерви (+13,93%);
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (+134,35%);
- інша поточна дебіторська заборгованість (+633,33%);
- гроші та їх еквіваленти (+16591,67%);
- Інші оборотні активи (+1440%).

Розглянемо динаміку джерел фінансування ТОВ «Сварлайн» у 2019-2021 роках (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 - Динаміка джерел фінансування ТОВ «Сварлайн» в 2019 – 2021 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2019	2020	2021	2020 / 2019	2021 / 2020	2020 / 2019	2021 / 2020	2021 / 2019
Зареєстрований пайовий капітал	1	1	1	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1,7	59,8	259,3	58,1	199,5	3417,65	333,61	15152,94
Неоплачений капітал	1	0	0	-1	0	-100	-	-100
Власний капітал	1,7	60,8	260,3	59,1	199,5	3476,47	328,13	15211,76
Поточна кредиторська заборгованість за	39,5	86,5	2,1	47	-84,4	118,99	-97,57	-94,68

Продовження табл. 1.5

продукцію, товари, роботи, послуги								
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунки з бюджетом	2,4	6,5	48,7	4,1	42,2	170,83	649,23	1929,17
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунки зі страхування	0,8	0,9	1,1	0,1	0,2	12,5	22,22	37,5
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунки з оплати праці	9	3,4	4	-5,6	0,6	-62,22	17,65	-55,56
Інші поточні зобов'язання	17,9	41,6	19,7	23,7	-21,9	132,4	-52,64	10,06
Поточні зобов'язання і забезпечення	69,6	138,9	75,6	69,3	-63,3	99,57	-45,57	8,62
Баланс	71,3	199,7	335,9	128,4	136,2	180,08	68,2	371,11

Головна мета будь-якого торговельного підприємства - досягнення цілей, поставлених власниками. Зазвичай вони полягають у отриманні прибутку. Збільшення власного капіталу (на 15211,76%) у 2019-2021 роках свідчить як про досягнення поставленої мети, так і про зміцнення фінансового потенціалу ТОВ «Сварлайн». Власний капітал ТОВ «Сварлайн» становить 260,3 тис. грн. На кінець 2021 року проти 1,7 тис. грн. Загальний обсяг доступних джерел фінансування для створення добробуту в період 2019-2021 років зріс на 371,11% за рахунок власного капіталу (на 15 211,76%) та поточних зобов'язань (на 8,62%). Це дозволить ТОВ «Сварлайн» стати більш фінансово гнучким і вести більш

активну операційну та інвестиційну діяльність. Динаміку зобов'язань ТОВ «Сварлайн» наведено на рис. 1.4.

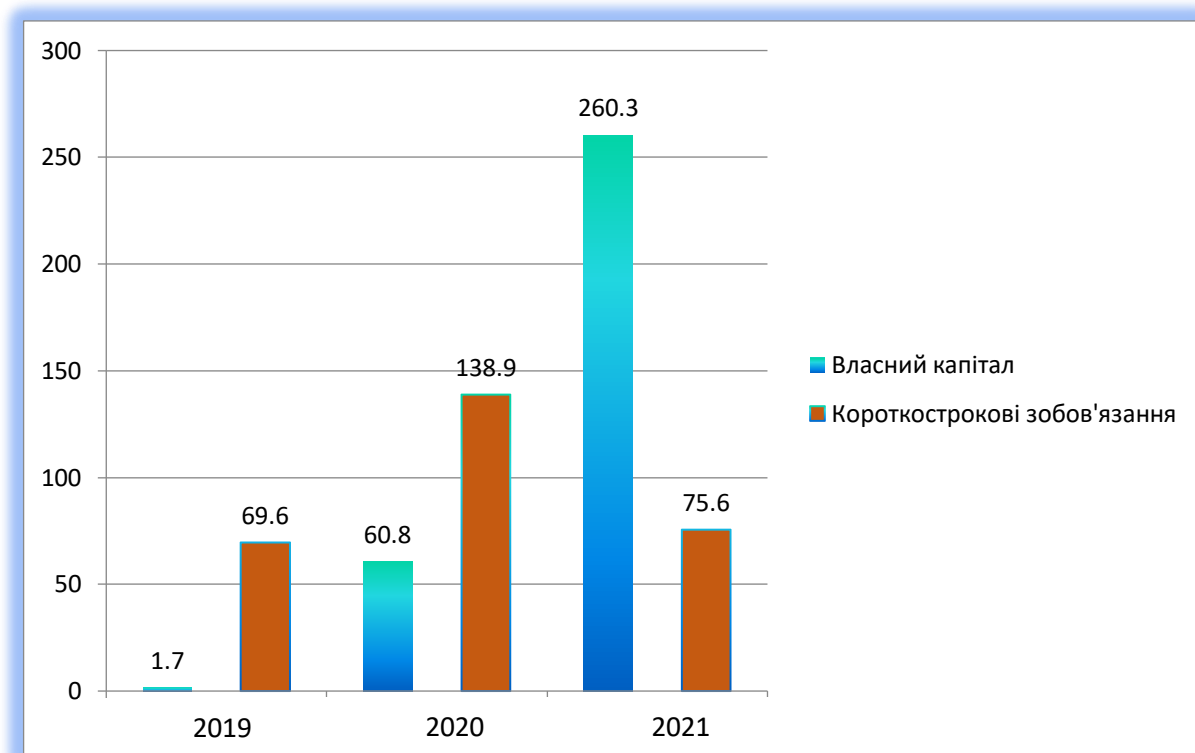

Рисунок 1.4 – Динаміка пасивів ТОВ «Сварлайн», тис.грн

Ключовими факторами, що вплинули на вартість залучених джерел фінансування Swarline LLC, були:

- нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (+15 152,94%);
- поточні зобов'язання за розрахунками з домогосподарствами (+1929,17%);
- поточна кредиторська заборгованість за страховими розрахунками (+37,5%);
- інші поточні зобов'язання (+10,06%).

Основними чинниками здешевлення залучених джерел фінансування від ТОВ «Сварлайн» стали:

- неоплачений капітал (-100%);
- поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (-94,68%)

Розглянемо динаміку фінансових результатів ТОВ «Сварлайн» у 2019-2021 роках, тис. грн. (табл. 1.6).

Таблиця 1.6 - Динаміка фінансових результатів ТОВ «Сварлайн» в 2019 – 2021 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2019	2020	2021	2020 / 2019	2021 / 2020	2020 / 2019	2021 / 2020	2021 / 2019
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів,робіт, послуг)	256,4	1750,8	2687,2	1458,4	936,4	559,68	53,48	912,51
Собівартість реалізованої продукції (товарів,робіт, послуг)	216,5	1366,7	2013,3	1150,2	646,6	531,27	47,31	829,93
Валовий прибуток (збиток)	48,9	384,1	673,9	335,2	289,8	685,48	75,45	1278,12
Інші операційні витрати	47,2	325,1	474,4	277,9	149,3	588,77	45,92	905,08
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	1,7	59	199,5	57,3	140,5	3370,59	238,14	11635,29
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	1,7	6,5	199,5	57,3	140,5	3370,59	238,14	11635,29
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	1,7	58,7	199,5	57	140,8	3352,94	239,86	11635,29

У 2019 році ТОВ «Сварлайн» отримало дохід 265,4 тис. грн. На кінець аналізованого періоду (2021 рік) товарообіг становить 2687,2 тис. грн., що на 912,51% більше, ніж на початок аналізованого періоду. Це свідчить про здатність компанії працювати в складних економічних умовах, використовувати наявні

конкурентні переваги та задовольняти потреби цільового сегменту ринку. В результаті компанія має більше фінансових ресурсів для покриття постійних і змінних витрат, просування високоефективних співробітників, погашення фінансових зобов'язань і вирішення інших операційних і стратегічних завдань.

Про підвищення ефективності господарських процесів на підприємстві свідчить чистий дохід, який зріс швидше (на 912,51%) від собівартості (на 829,93% за 2019-2021 роки).

Важливо зберегти нинішню динаміку, що дасть змогу досягти більш відчутного фінансового результату від ТОВ «Сварлайн». За підсумками 2021 року валовий прибуток ТОВ «Сварлайн» був позитивним і становив 673,9 тис. грн. порівняно з 48,9 у 2019 році, що вказує на ефективні операційні процеси, які дозволяють створювати цінність у щоденній роботі робочої сили.

Це залишає додаткові кошти, які можна використати на адміністративні витрати, витрати на збут і витрати на фінансування. Управлінські рішення у сфері управління діяльністю ТОВ «Сварлайн» були ефективними, оскільки прибуток від діяльності зріс на 11635,29%, що свідчить про наявність коштів для погашення фінансових зобов'язань та отримання чистого прибутку.

Кінцевий фінансовий результат діяльності компанії є основним показником, який свідчить про здатність компанії створювати вартість і займати стійку позицію на ринку завдяки реалізації якісних бізнес-процесів. Чистий прибуток виникає під впливом усіх управлінських рішень, прийнятих за період аналізу, а також об'єктивних зовнішніх і внутрішніх процесів. Чистий прибуток ТОВ «Сварлайн» становить 1,7 тис. грн. у 2019 році

Позитивна динаміка показника Swarline LLC (збільшення на 11635,29%) свідчить про здатність власників нарощувати вкладений капітал і стабільно працювати на ринку в довгостроковій перспективі. Розглянемо показники ліквідності ТОВ «Сварлайн» за період 2019-2021 рр. (табл. 1.7).

Таблиця 1.7 - Динаміка показників ліквідності ТОВ «Сварлайн» в 2019 – 2021 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2019	2020	2021	2020 / 2019	2021 / 2020	2021 / 2019
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	1,02	1,44	4,44	0,42	3	3,42
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,51	1,22	3,9	0,71	2,68	3,39
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	1,12	2,65	1,1	1,53	2,63
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	0,64	0,07	1,42	-0,57	1,35	0,78

ТОВ «Сварлайн» у 2019-2021 роках працює над зниженням короткострокових ризиків, тому керівниками вживаються заходи щодо забезпечення балансу між короткостроковими джерелами фінансування та обіговими коштами. Про це свідчить зростання показника поточної ліквідності з 1,02 грн до 4,44 грн. Якщо порівняти його з нормативом (≥ 2), то можна зробити висновок, що підприємство не матиме проблем із погашенням зобов'язань перед постачальниками матеріальних ресурсів, послуг, фінансових ресурсів тощо. ТОВ «Сварлайн» змогло погасити 51% своєї короткострокової заборгованості протягом трьох-шести місяців з дати першого балансу (2019).

Значення показника на останню звітну дату (2021 рік) знаходиться в межах нормативних значень, оскільки на кожну одиницю поточних зобов'язань підприємство мало 3,9 грн оборотних активів, які можна було швидко реалізувати на ринку та конвертувати в готівку. Ризик затримки виконання зобов'язань Swarline LLC наступного місяця був мінімальним, оскільки компанія мала кошти на 2021 рік у розмірі 265% від загальної суми поточних зобов'язань. Це значення є високим.

Важливим показником є рентабельність інвестицій, яка відображає результати діяльності компанії з точки зору власників або потенційних інвесторів. Кожна гривня капіталу власників у 2021 році принесла їм 124,26 копійки чистого прибутку.

Компанія забезпечила зростання добробуту та покращення фінансового становища власників, про що свідчить високе значення показника рентабельності власного капіталу. Це означає, що період, протягом якого капітал власника амортизується за поточною прибутковістю капіталу, становить 0,8 року. Про ефективність використання виробничих потужностей ТОВ «Сварлайн» в операційному процесі свідчить відповідний коефіцієнт рентабельності. Його значення у 2021 році становило 561,97%, що на 384,09% вище показника на кінець 2019 р.

Операційна маржа підприємства є показником конкурентоспроможності, тому високе значення такого показника свідчить про якість товарів і послуг підприємства, що забезпечує стабільне положення на конкурентному ринку. У 2021 році ТОВ «Сварлайн» отримало 7,42 копійки операційного прибутку з кожної гривні обороту.

Розглядаючи компанію як перспективний актив, який може приносити їм прибуток у майбутньому, власники воліють реінвестувати значну частину прибутку назад у діяльність компанії у 2021 році, забезпечуючи тим самим додаткові кошти для подальшого розширення. Однак значення показника більше одиниці, що означає, що на цю динаміку впливають інші фактори.

Висновки за розділом 1

Виробничі запаси є невід'ємною частиною функціонування компаній. Їх оптимальний розмір забезпечує безперебійну роботу і дозволяє уникнути ряду ризиків, пов'язаних з розпродажем запасів. Поняття запасів, сформоване на основі узагальнення наукової літератури, дає уявлення про структуру запасів, а класифікація відображає їх види. Запаси можна класифікувати кількома

способами. Однак узагальнена класифікація дає уявлення про основні види запасів.

1. Перспективи подальших досліджень стосуються створення детальних класифікацій запасів компаній відповідних галузей, а також розробки класифікацій окремих видів запасів (виробничих, розподільчих тощо).

Ми вважаємо, що виконання перелічених вказівок щодо вдосконалення обліку виробничих запасів вітчизняними підприємствами призведе до значного підвищення ефективності їх фінансово-господарської діяльності та дасть змогу налагодити більш ефективний та менш трудомісткий облік. Контроль за наявністю, рухом і використанням виробничих запасів та їх збереженням.

Аналізуючи виробничі запаси, потрібно враховувати наступне:

- оцінка структури запасів;
- визначення питомої ваги виробничих запасів у структурі оборотних активів;
- визначення частки запасів у загальній сумі оборотних коштів;
- аналіз ефективності використання запасів підприємства;
- визначення інтервалу часу між придбанням коштів для здійснення діяльності та надходженням коштів від реалізації виробленої з них продукції.

2. Раціональне організаційно-аналітичне забезпечення управління запасами дозволяє не тільки зменшити втрати від зберігання надлишкових запасів, а й вивільняє значну частину коштів, які можуть бути використані для інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

3. Порівняльний аналіз, який я провів у першому розділі, дозволяє компаніям визначити свої слабкі сторони та розробити заходи для їх усунення.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на пошук нових шляхів удосконалення процесу обліку та аналізу виробничих запасів на промислових підприємствах України та розширення вже запропонованих напрямів вдосконалення цього процесу.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Організація документального забезпечення обліку матеріальних запасів

В нашому сьогоденні, в умовах ринкових відносин центр господарської діяльності переміщується до основного елементу всієї економіки підприємства. Саме на мікроекономічному рівні створюються необхідні суспільству продукти, надаються необхідні послуги. Компанії орієнтуються на найбільш кваліфікований персонал, намагаються вирішити питання економного використання ресурсів, застосування високопродуктивної техніки, технології та реалізації продукції.

Для вирішення деяких із них, підприємства, в тому числі підприємство яке я досліджую, ТОВ «Сварлайн», використовує метод бухгалтерського обліку, який є поєднанням прийомів первинного спостереження (документація та інвентаризація), вартісного вимірювання (оцінка та калькулювання), поточного групування (рахунки та подвійний запис) кінцевого узагальнення (сальдо та звітності) господарських фактів діяльності.

У цілеспрямованій роботі з раціонального та ефективного використання всіх матеріальних запасів, особлива роль належить бухгалтерському обліку. Тільки при належному обліку можна знизити матеріальні витрати і на цій основі знизити собівартість і підвищити рентабельність виробництва [66, с.433].

Для ефективної організації обліку запасів велике значення має його документальне оформлення. З реформуванням бухгалтерського обліку, запровадженням міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та використанням ІТ-технологій з'явилися особливі вимоги до оформлення та змісту документів для документального підтвердження фактів та операцій з товарними цінностями. Документація поводження із запасами сировини повинна бути

якісною, корисною, змістовною та змістовною. Тому документальне оформлення обліку товарів потребує вдосконалення.

Саме тому ще на початковій стадії організації обліку надходження матеріальних запасів ТОВ «Сварлайн» головний бухгалтер склав, узгодив та затвердив керівництвом списки осіб, які причетні до надходження матеріальних цінностей. За необхідності може здійснюватись оновлення таких списків щорічно перед затвердженням наказу Про облікову політику підприємства та протягом року – при потребі (при включенні чи виключенні зі списку певних осіб). Для ефективної організації праці таких працівників повинні бути розроблені посадові інструкції та графік документообігу з відміткою відповідальних осіб за всіма стадіями руху заповнюваних ними документів. На досліджуваному підприємстві ТОВ «Сварлайн» є у наявності зазначені документи та належним чином кожен із працівників ознайомлений із ними.

Для ефективної організації обліку запасів в ТОВ «Сварлайн» велике значення має організація первинного обліку надходження, руху та визначення залишку вартості товарів, як правило, на кінець звітного періоду, але також для оцінки запасів на даний поточний момент для прийняття управлінських рішень.

В даний час в ТОВ «Сварлайн» у зв'язку з впровадженням автоматизованих систем обліку пріоритет надається відображенню обліку запасів на рахунках бухгалтерського обліку і мало уваги приділяється документальному оформленню операцій з цінностями ТМЦ. Слід зазначити, що якщо працівники бухгалтерії розуміють важливість і необхідність документації, то керівництво цього не бачить, не розуміє, не вважає доцільним, не має переліку документів, необхідних для оформлення операцій з запасами.

Від такої ситуації потрепає і ТОВ «Сварлайн», внаслідок того, що документування є трудомістким процесом і відсутнє методичне забезпечення організації документального обліку ТМЦ у багатьох підприємствах, що призводить до того, що організація контролю, аналізу, планування та прийняття стратегічних рішень щодо управління запасами.

Автоматизація обліку товарно-матеріальних цінностей спрощує процес збору інформації на етапі документального оформлення та подальшого її відображення в облікових регістрах. Інформаційне забезпечення керівних працівників створюється на основі інформації про документальне оформлення господарських операцій з товарно-матеріальними запасами [80, с.525].

Процес організації інвентаризаційної документації включає використання типових форм і розробку власних форм документів, перелік осіб, відповідальних за їх створення та оформлення, графік документообігу. Процес документального оформлення товарно-біржових операцій пропонуємо розглянути в такому порядку, як показано на рис. 2.1.

На нашу думку, документування операцій з товарно-матеріальними цінностями в ТОВ «Сварлайн» необхідно оформляти за певними ознаками, наприклад, документи можна класифікувати за рівнями, пов'язаними з рухом і розрахунком товарно-матеріальних цінностей, а саме:

- надходження запасів на склад;
- надходження запасів товару в торговельну мережу;
- внутрішні рухи запасів;
- вибуття товарно-матеріальних цінностей;
- переоцінка товарних запасів;
- інвентаризація;
- визначення рівнів запасів на кінець звітного періоду;
- надання інформації про товарно-матеріальні цінності управлінському персоналу;
- підготовка річної звітності.

Залежно від запропонованої групи, необхідний перелік документів буде складено за стандартною формою або розроблено внутрішньо. Необхідно визначити перелік документального забезпечення господарських операцій на кожному етапі обліку руху та обліку запасів. Правильно розроблена система документування операцій руху запасів створює базу інформаційного забезпечення управління запасами та інформаційну систему торговельного підприємства.

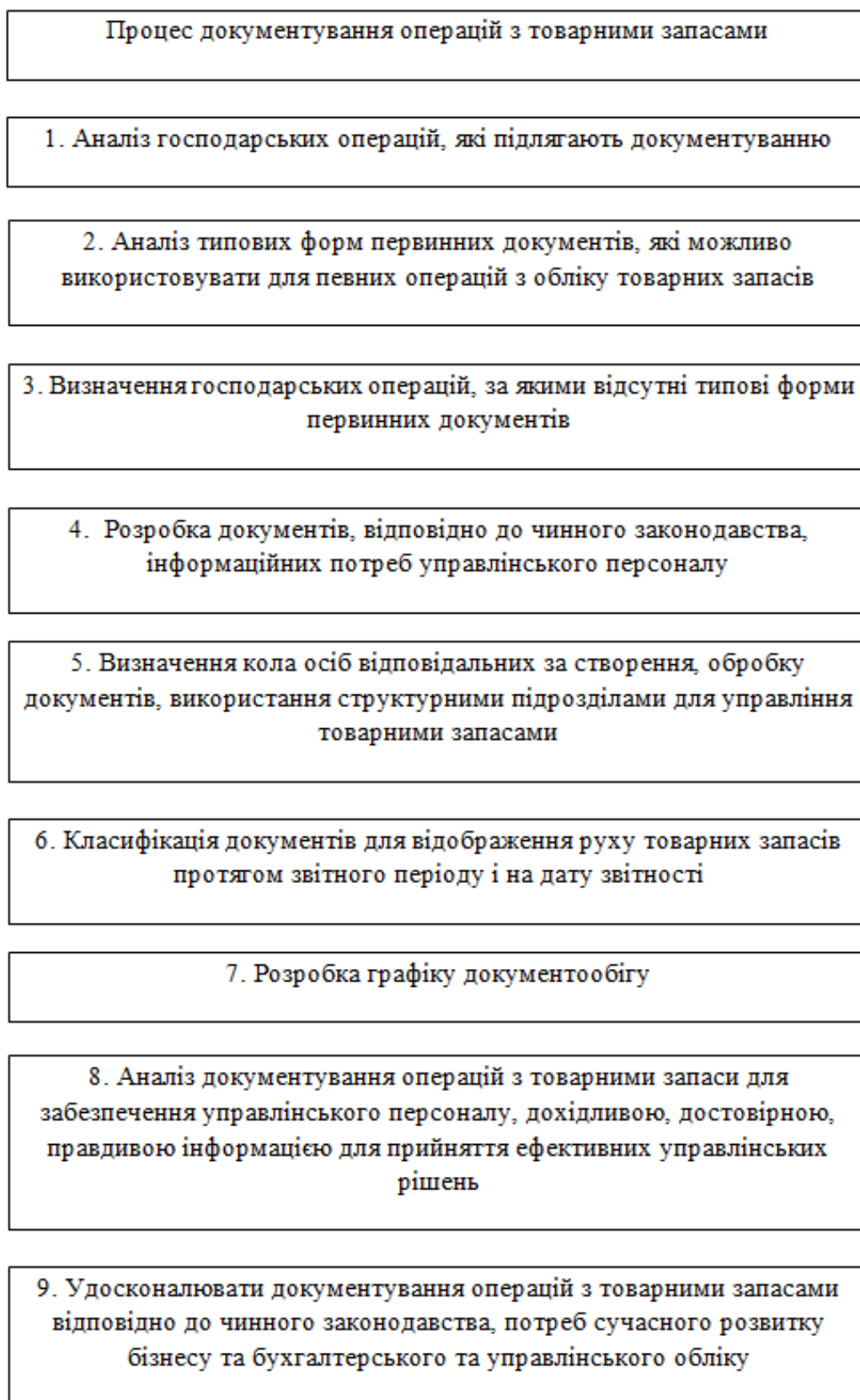

Рисунок 2.1 - Запропоновані складові процесу документування операцій з товарними запасами на ТОВ «Сварлайн»

Перелік документів для оформлення руху товарів на етапі надходження, складського обліку та внутрішнього переміщення систематизовано в табл. 2.2.

Таким чином, набір документів за технологічними ознаками обліку товарів, надає змогу суб'єкту господарювання мати повний перелік документального забезпечення щодо надходження, руху, оцінки товарів, який можна взяти за основу, а також допоможе у визначенні документів, які можна використовувати без змін, та ті, які необхідно змінити чи розробити. Пакет документального забезпечення обліку товарних запасів повинен переглядатися відповідно до змін законодавчо - нормативних актів, облікової політики, вимог сучасного розвитку бухгалтерського обліку, впровадження новітніх технологій, міжнародних стандартів [43, с.170].

ТОВ «Сварлайн» використовує типові форми первинних документів, затверджені Наказом Міністерства статистики, за причиною відсутності інших. Враховуючи, що первинні документи повинні відображати корисну інформацію саме про такий вид активу, як товари, а не про сировину та матеріали, для яких вони призначені, виникає потреба вносити зміни в типові форми.

Аналізуючи документацію технологічного процесу обліку виробничих запасів, слід мати на увазі, що ТОВ «Сварлайн», має виробничі запаси, оснащені типовими формами обліку і для практичного використання їх необхідно розробити. Це стосується, наприклад, обов'язковості виставлення рахунків при відпуску (внутрішньому переміщенні) матеріалів, книги обліку запасів, документального оформлення процесу використання знижок, переоцінки виробничих запасів. Накладна на відпуск матеріалів (внутрішнє переміщення) типової форми № М11 використовується для відпуску матеріалів всередині підприємства згідно з постановою Мінстату, яка також не призначена для відпуску товарів на торгових підприємствах. Торгове підприємство може розробити власну форму розрахунку потреби, але з урахуванням вимог нормативних документів щодо інформації в первинних документах. В додатках надав бланк накладної та вимоги до випуску (внутрішнього переміщення) товару (додаток А).

Для ефективної організації обліку запасів в ТОВ «Сварлайн» велике значення мають схеми документообігу. Фрагмент графіка документообігу згідно запропонованої накладної - вимоги (внутрішнього руху) на відпуск товарів наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 - Фрагмент графіку документообігу накладної вимоги в ТОВ «Сварлайн» (внутрішнє переміщення) на відпуск товарів

Назва документа	Створення документа		Обробка документа		Передача в архів
	Підрозділ	Кількість примірників	Підрозділ	Термін Виконання	Відповідальний
...					
Накладна – вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) товарів	Склад	2	Склад Бухгалтерія	Щоденно	Бухгалтер
...					

На даний час, враховуючи розвиток новітніх технологій, виникла необхідність перегляду документації з обліку товарних запасів. Однією з невирішених проблем є форма бухгалтерської книги. Як показує практика, форма інвентарної книги взагалі не обговорюється, підприємства використовують інші форми через відсутність методичних рекомендацій. Книга товарного обліку товарів для торговельних підприємств є одним із важливих напрямків раціоналізації обліку за рахунок накопичення інформації про постійний рух товарів [26, с.214].

Книга обліку товарів повинна містити інформацію, корисну для управління товарними запасами, відображати повну та достовірну інформацію про товари на складі за звітний період, а саме: кількість товарів, первісну оцінку, переоцінену вартість, рух товарів, залишок на кінець звітного періоду в кількісному та

вартісному вираженні та іншу інформацію, яка може знадобитися для ефективного управління запасами. На нашу думку, біржову книгу доцільно поділяти на окремі частини відповідно до умов роботи конкретного торгового підприємства [82, с.367].

Наприклад, товари, отримані від постачальників за договорами постачання, від інших постачальників, з інших джерел, або товари, отримані за типом, незалежно від того, від якого постачальника чи іншого джерела надійшли товари. Перший варіант має певні переваги, а саме:

- контроль поставок,
- проведення переоцінок,
- надання знижок на конкретну партію товару відповідно до джерел надходження товару.

Корисні відомості про надходження та рух товарів на підприємстві ТОВ «Сварлайн» пропоную відображати в складській книзі за формою (Додаток Б).

Наступною темою, яка з моєї точки зору заслуговує на особливу увагу, є процес переоцінки товарів. Торговельні підприємства здійснюють переоцінку товарів відповідно до чинного законодавства та обраного методу обліку. У кожній компанії свій порядок переоцінки товару, але він повинен бути оформлений відповідними документами.

У таблиці 2.2 узагальнено та систематизовано документацію процесу оцінки продукції, а саме: Перелік порядку документів для оцінки продукції також відображає хід процесу оцінки продукції.

Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» сума амортизації запасів відноситься на витрати операційної діяльності. Відповідно до МСФЗ суб'єкти господарювання мають право обрати спосіб списання сум амортизації іншим способом – шляхом створення резерву знецінення запасів.

Таблиця 2.2 - Документальне забезпечення процесу уцінки товарів в ТОВ
«Сварлайн»

№	Зміст дій	Документальне забезпечення
1.	Затвердження комісії для проведення уцінки	Розпорядження керівника
2.	Проведення інвентаризації	Інвентаризаційний опис
Дії комісії		
3.	Складання переліку товарів, що підлягають уцінці, визначення суми уцінки товарів	Довідка, відомість (вільна форма вибору)
Керівник		
4.	Затверджує документ з переліком товарів, що підлягають Уцінці	
5.	Приймає рішення про проведення уцінки товарів	Наказ
Дії комісії		
6.	Оформлення результатів уцінки	Опис - Акт
Керівник		
7.	Затвердження результатів Уцінки	Опис - Акт
Бухгалтерія		
8.	Відображення уцінки товарів в бухгалтерському обліку	Рахунки обліку товарів
Склад		
9.	Відображення уцінки товарів	Документи складського обліку товарів
Торговельна мережа		
10.	Відображення уцінки	Перемаркування цін

Таким чином, торговельні підприємства, які використовують МСФЗ, мають право відображати оцінку запасів в бухгалтерському обліку одним із двох методів:

- пряма амортизація суми націнки діяльності;
- списання суми амортизації за рахунок формування запасу амортизації запасів.

При виборі методу знецінення запасів підприємство має визначити ефективність обраного методу, а саме: затрати праці на відображення інформації в бухгалтерському обліку, документальне забезпечення, доцільність формування резерву знецінення запасів, вплив на фінансовий стан. посада та фінансовий результат.

Для використання першого способу подання оцінки запасів підприємцю необхідно оцінити адекватність обраного методу, його переваги та недоліки.

До переваг першого методу можна віднести: не використовуються додаткові рахунки бухгалтерського обліку, не проводяться додаткові розрахунки (накопичення резерву, списання з рахунку резерву, визначення суми резерву на дату балансу),

Оцінка товарів у поточному періоді залежить від обраної облікової політики оцінки товарів, а саме:

- Товари оцінюються за завищеною собівартістю, якщо використовується метод прямої амортизації товарів за собівартістю періоду;
- Товари оцінюються за вартістю придбання методом оцінки товарів із створенням резерву оцінки товарів [49].

Усіма операціями в ТОВ «Сварлайн» щодо руху товарів на складі керує менеджер (завідувач складом), що є зазвичай одночасно і матеріально-відповідальною особою. Оскільки він разом із матеріальними цінностями на склад отримує супровідні документи (товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, інвойси тощо), він повинен зареєструвати в журналі обліку надходження вантажів та у базі даних складської комп'ютерної системи.

У процесі приймання відбувається звірка фактичних параметрів вантажу, що надійшов з даними товарно-супровідних документів. Це дозволяє актуалізувати інформацію про кількісний і якісний склад партії поставки шляхом його ідентифікації. Ідентифікація може проводитися на основі текстово-числової інформації, що міститься на етикетці, розташованій на упаковці або шляхом зчитування штрих-коду за допомогою переносних зчитувачів або іншим способом.

Пізніше слід належну увагу приділити правильному розміщенню й укладанню матеріальних цінностей на складі, адже це неодмінна умова раціональної організації внутрішньо-технологічного процесу на складі. При великому асортименті матеріальних цінностей, що зберігаються на складах правильне розташування дозволить створити належні умови і режим зберігання, скоротити втрати, підвищити ефективність використання складських площ, дозволить швидко відшукати потрібні матеріальні цінності, вести точний облік їх наявності, надходження, витрати, забезпечить збереження їх якості і т.д.

Для раціонального завантаження складу слід складати економічно і технологічно обґрунтовані схеми розміщення. У схемах розміщення за матеріальними цінностями певних груп, підгруп і найменувань, як правило, закріплюються постійні місця зберігання. Кожному місцю зберігання присвоюють код (індекс, порядковий номер, умовне позначення і т.п.), використовуючи різні способи кодування. Їх наносять яскравою фарбою на конструкції стелажів, відсіків чи на підлозі.

В цьому підпункті було проведено аналіз методів відображення результатів в бухгалтерському обліку за НП(С)БО та МСФЗ. Розглянуто способи відображення оцінки запасів в бухгалтерському обліку за національними стандартами - методом прямої амортизації оцінки товарів за собівартістю періоду, а за міжнародними стандартами - методом створення резерву для оцінки запасів.

Вважаю, що запропонована методика підготовки дієвих доказів для обліку фактів і господарських операцій із виробничими запасами має практичне

значення та може бути використана в обліку виробничих запасів на підприємстві ТОВ «Сварлайн».

2.2. Організація обліку матеріальних запасів

Проблеми обліку виробничих запасів в умовах реформування економіки набувають особливої актуальності у зв'язку з необхідністю отримання точної та достовірної інформації. Їхня система обліку, яка роками зростала, не відповідає потребам ринку, оскільки умови діяльності значно розширюють коло операцій з запасами. Питання аналізу і використання запасів на підприємствах (у виробництві) має велике практичне значення і виробничу спрямованість, оскільки повна забезпеченість виробничими запасами і ефективне їх використання є необхідною умовою подальшого розвитку виробництва на підприємствах.

Крім самого обліку, велике значення має тема верифікації, тобто інвентаризації підприємства. Відсутність єдиної методологічної бази та аспектів оптимізації зумовила схоластичний підхід до розвитку бухгалтерського обліку, в тому числі запасів.

Проте низка проблем організації обліку та контролю виробничих запасів в умовах переходу до ринкових відносин потребують подальших досліджень і наукових розробок.

Значна увага приділяється питанням обліку виробничих запасів, оскільки від організації їх обліку залежить розвиток як підприємства, так і економіки країни в цілому.

Для забезпечення збереження товарно-матеріальних цінностей, правильного приймання, зберігання та розподілу цінностей важливо, щоб на підприємстві була достатня кількість складських приміщень, обладнаних ваговимірювальними приладами, мірною тарою та іншими приладами.

Необхідно також запровадити ефективні форми попереднього та поточного контролю за дотриманням норм запасів і витрат матеріальних ресурсів, приділяти більше уваги підвищенню достовірності оперативного обліку руху

напівфабрикатів, комплектуючих виробів, деталей і компонентів у виробництві. Дані бухгалтерського обліку повинні містити інформацію для пошуку резервів зниження собівартості продукції з точки зору раціонального використання матеріалів, зниження норм витрати, забезпечення належного зберігання та збереження.

Успішність виконання завдань матеріально-облікового обліку залежить від наявності спеціально обладнаних складських приміщень, їх оснащення вимірювальними приладами, правового забезпечення складського процесу (встановлення складу осіб, відповідальних за приймання, відпуск і зберігання ввірених їм матеріальних цінностей; оформлення письмових документів, договори з цими особами про матеріальну відповідальність; Призначення, звільнення та переведення завідуючих складами, комірників тощо працівників за погодженням з головним бухгалтером підприємства) [50, с 70].

Удосконалення обліку та контролю за наявністю та рухом виробничих запасів підприємства ТОВ «Сварлайн» на нашу думку необхідно здійснювати за такими напрямками.

По-перше, спростити оформлення операцій з надходження та витрачання товарно-матеріальних цінностей. Відпуск матеріалів у виробництво у відповідних випадках може бути оформлений на підставі встановленого ліміту безпосередньо в картках обліку матеріалів за підписом особи, яка приймає цінності. Також можна виробляти внутрішній переказ цінностей по картках обліку запасів. Спрощує облік і посилює контроль за використанням матеріалів, відпуском їх на розкрійні картки, відбіркові листи і т. д. В умовах використання персональних комп'ютерів можна відмовитися від введення інвентарних карток, сортового обліку або дискети.

По-друге, виходячи з вимог ринкової економіки, удосконалити методику обліку матеріальних ресурсів. До теперішнього часу немає єдиної думки щодо класифікації виробничих запасів, їх оцінки в поточному обліку, складу відхилень у вартості матеріалів і т. д. До теперішнього часу серед економістів немає єдиної думки щодо організації обліку тари.

По-третє, стежити за ретельним і своєчасним проведенням інвентаризацій, контролю та вибіркового перевірок, які мають важливе значення для збереження матеріалів. Вирішення цих та інших проблем дозволить більш ефективно і менш трудомістко вести облік і контроль за наявністю, рухом і використанням матеріальних ресурсів, а також досягти їх економії. Зупинимося на деяких напрямках удосконалення обліку виробничих запасів. Як відомо, важливою умовою правильної організації обліку матеріалів є розробка номенклатурно-цінника на матеріали. Для раціонального обліку матеріалів, який полегшував би оперативну роботу, планування та облік, необхідно розробити детальне групування матеріалів. Для цього перелік найменувань окремих видів матеріалів класифікується за певною ознакою. Матеріали поділяються на групи, групи поділяються на підгрупи. У кожній підгрупі матеріали, у свою чергу, групуються за профілем, маркою, маркою, а потім за розміром тощо [64, с. 496]. Кожному найменуванню, сорту, розділу матеріалів присвоюється постійний шифр (номенклатурний номер), який його однозначно ідентифікує. У кожному документі при надходженні або витраті матеріалів вказується не тільки найменування матеріалу, а й його номер позиції.

Для організації обліку виробничих запасів встановлено номенклатуру синтетичних і аналітичних рахунків. На ТОВ «Сварлайн» аналітичний облік запасів відображається у звіті з аналітичного обліку матеріалів, а на складах ведуться картки обліку запасів, які зберігаються та розташовуються в картотеці за класами складу згідно з номенклатурою. Аналітичні рахунки класифікуються за товарно-матеріальними групами, місцями зберігання, затвердженням відповідальних осіб тощо. На ТОВ «Сварлайн» в оборотно-сальдових відомостях в розділі субрахунків відображається аналітичний рахунок: 201 «Сировина»; 202 «Придбання напівфабрикатів і комплектуючих виробів»; 203 «паливо»; 205 «Будівельні матеріали»; 207 «Запасні частини»; 209 «Інші матеріали» та пластиковий рахунок 22 «Дрібні та швидкозношувані предмети».

Основні проводки операцій з запасами зазначені в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Операції з запасами за дебетом і кредитом відповідних субрахунків.

Зміст господарської операції	Проводки	
	Д - т	К - т
Надходження запасів		
Оприбутковуємо запаси (крім операцій внутрівідомчої передачі)	1511 - 1518, 1812,1814-1816	2113,21116,6211
Зараховуємо до первісної вартості запасів витрати, пов'язані з придбанням, доведенням до придатного стану	1511 - 1518, 1812,1814-1816	
Податковий кредит з ПДВ (на умовах попередньої оплати)	6311	2113
Податковий кредит з ПДВ (на умовах післяплати)	6311	2116
Оприбутковуємо ТМЦ (як гуманітарну чи благодійну допомогу)	2313	7511
	2117	2313
	1511 - 1518, 1812, 1816	2117
Оприбутковуємо ТМЦ, які не раніше не враховані на балансі, лишки запасів, виявлених після інвентаризації	2313	7211
	2117	2313
	1511 - 1518, 1812,1814-1816	2117
Оприбутковуємо ТМЦ, отримані від списання інших активів	2313	7211
	2117	2313
	1513 - 1518, 1812,1816	2117
Вибуття запасів		
Списуємо запаси у зв'язку з їх вибуттям (крім операцій внутрівідомчої передачі)	8013,8113,8511	1511- 1518,1812,1814-1816
Відносимо ТЗВ у випадку збирання їх суми на окремому аналітичному рахунку		
Списуємо ТМЦ придбані (виготовлені) у попередні звітні роки, які відчужують шляхом реалізації	5512	1511-1518,1811- 1812,1814-1816
Списуємо ТМЦ на створення нових активів	8113	1511,15131515- 1518,1812,1816

Щомісяця досліджуване підприємство, ТОВ «Сварлайн», готує звіт про продажі та баланс, в якому відображаються продажі на початок місяця, продажі протягом місяця та на кінець місяця. Можливості отримання запасів ТОВ «Сварлайн», а саме: в результаті обміну на подібні та різні матеріальні цінності, безоплатне отримання; власне виробництво; закупівля у постачальника; як внесок до статутного капіталу засновників товариства [25, с. 415].

При синтетичному обліку придбані запаси, які ведуться на рахунку 20 «Виробничі запаси» та на субрахунках підприємства ТОВ «Сварлайн», розраховуються за фактичною вартістю придбання. До фактичної собівартості включаються витрати на транспортування запасів і матеріальних цінностей, вантажно-розвантажувальні роботи, доставку в цехи підприємства і т. д. Також в кінці кожного місяця після врахування заготівельних операцій і розподілу їх за окремими видами матеріалів, з'являється фактична собівартість. Для оформлення всіх документів щодо надходження та амортизації ТМЦ бухгалтерія ТОВ «Сварлайн» щомісяця веде аналітичний облік запасів.

На досліджуваному підприємстві ведеться окремий реєстр продажних цін, тобто рахунки транспортно-заготівельних витрат і рахунки, на яких розраховується фактична собівартість і можливі її відхилення від норми. Це дозволяє нормально і справедливо оцінювати матеріали в кінці кожного місяця і в кінці року [73, с.115].

Однією з головних умов якісного обліку матеріалів є використання комп'ютерних програм автоматизації бухгалтерського обліку з передовими методами організації складського господарства та обліку матеріалів. Для організації безперебійного постачання, розміщення, зберігання і доставки виробничих запасів необхідно правильно організувати складське господарство, оскільки в діяльності підприємства не завжди вдається досягти повного узгодження норм видачі матеріальних ресурсів за виробництво і реалізацію готової продукції. Тому доцільно контролювати запаси відповідно до таких принципів:

Отже, можна виділити наступні шляхи подолання проблем ведення обліку виробничих запасів в ТОВ «Сварлайн»:

підвищення ефективності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств, що забезпечується впровадженням інформаційних технологій економічної обробки; інформації. ;

- Удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичної роботи з управління виробничими запасами та встановлення раціональних методів інвентаризації виробничих запасів;

- узгодження механізмів бухгалтерського та податкового обліку виробничих запасів;

- обґрунтування системи обліку витрат матеріалів на освоєння нової техніки і технологій виробництва;

- чітка організація порядку ведення бухгалтерського обліку та контролю за рухом запасів компаній (застосування методів обліку через центри відповідальності, заходи контролю та оперативне регулювання процесів формування запасів) [44, с. 98].

Підсумовуючи, можна сказати, що реалізація досліджуваним підприємством, ТОВ «Сварлайн» перерахованих напрямів удосконалення обліку запасів призведе до значного підвищення ефективності його фінансово-господарської діяльності. Вирішення комплексу спірних і дискусійних питань обліково-аналітичного управління виробничими запасами є актуальним для більшості підприємств і потребує подальших досліджень.

2.3. Методика обліку матеріальних запасів

Вплив ряду факторів зовнішнього ринкового середовища характеризує підвищення вимог до якості та вартісних властивостей продукції (послуг), що може бути досягнуто лише шляхом ефективного обліку, аналізу та контролю запасів. Питання обліку, аналізу та контролю запасів стає особливо актуальним в умовах значних несприятливих економічних коливань на внутрішньому та

зовнішньому ринках, а також в умовах економічної кризи, спричиненої військово-політичною нестабільністю та глобальною пандемією COVID-19. .

Завдання ефективного обліку, аналізу та контролю надходження, використання та вибуття запасів постає тому, що чинна нормативно-правова база бухгалтерського обліку в Україні не дає можливості чітко надати обліково-контрольну інформацію про надходження, використання та прозоро формувати та утилізувати запаси, тому доцільно розглянути вказану проблему та запропонувати шляхи її покращення.

Виробничі запаси є найважливішим елементом виробничого процесу на підприємстві, предметами праці, які складають основу виготовлення готової продукції і повністю переносять свою вартість на виготовлену продукцію. Для ефективного управління запасами на підприємстві необхідна інформація про їх склад, кількість і вартість для організації бухгалтерського обліку запасів підприємства, забезпечення належного контролю за їх утриманням на всіх етапах руху запасів сировини. . матеріалів і для своєчасного прийняття управлінських рішень. Відповідно до національних та міжнародних стандартів [57]. Запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за звичайних умов господарювання; знаходяться у виробництві з метою перепродажу продукції виробництва; існують у формі сировини або допоміжних матеріалів для споживання у виробництві продукції, наданні робочої сили та послуг, а також у веденні бізнесу. Запаси визнаються активом у бухгалтерському обліку, якщо існує ймовірність того, що компанія отримає економічну вигоду від їх майбутнього використання, і їх вартість може бути достовірно визначена [58, с.292].

При надходженні товару запаси оцінюються за вартістю придбання, яка формується згідно з П(С)БО 9 «Запаси» залежно від того, як запаси потрапили на підприємство. Крім випадків придбання паїв за плату, можуть бути використані й інші варіанти придбання. Від правильно організованого документального оформлення господарських засобів залежить точність нарахування амортизації

витрат на виготовлення, оцінки незавершеного виробництва та включення їх у звітність.

Структура документообігу в ТОВ «Сварлайн» повинна бути такою, щоб забезпечувати своєчасне надходження необхідної інформації як для обліку, так і для контролю та оперативного управління рухом матеріальних запасів. Тому необхідно забезпечити чіткий контроль за їх наявністю, прийманням і вивезенням, не допускати можливості змішування різних за кількісними і вартісними характеристиками номенклатур, щоб не створювати умов для перекомпонування та браку окремих матеріалів за рахунок покриттів надмірності інших.

Слід зазначити, що оскільки структура витрат на виготовлення промислової продукції характеризується високою часткою матеріальних витрат, існує необґрунтоване співвідношення часу формування оборотних коштів на складах і у виробництві.

Водночас збільшення оборотних коштів за рахунок кредиту призводить до зростання собівартості продукції і цін, зниження конкурентоспроможності готової продукції.

Прийняття оперативних, тактичних і стратегічних управлінських рішень, пов'язаних з основною діяльністю компанії, стає швидшим і раціональнішим. Формування узгоджених інформаційних потоків забезпечить одночасне задоволення потреби підприємства в належно керованій системі бухгалтерського та управлінського обліку запасів і достовірній звітності. Для спрощення контролю та аналізу товарного обліку запасів необхідно:

- 1) розробка чіткого реєстру документів, який би дозволяв отримати перелік введених первинних документів за певний період і за будь-яким складом (підзвітною особою);
- 2) розробка спрощеного балансу для товарів на складах і для контрагентів;
- 3) розроблення акта звірки розрахунків з контрагентами;
- 4) розробка системи моніторингу наявності необхідної кількості запасів на складах підприємства, що дає можливість скласти акт про недостатню кількість

запасів для безперебійного виробництва. Запаси в процесі виробництва використовуються в порядку, зображеному на рис. 2.2.

Рисунок 2.2 - Порядок відображення в обліку використання запасів на інвестиційну та операційну діяльність підприємства

Інвентаризація проводиться в місцях зберігання та обов'язковій присутності діловодів. Під час підрахунку та зважування запасів вони заносяться до товарного опису. Крім того, про виявлені зіпсовані або непридатні запаси складається акт із зазначенням причин, ступеня і характеру псування, винних осіб, які допустили псування.

Інвентаризація малих і середніх підприємств проводиться шляхом огляду кожного об'єкта. На предмети, визнані непридатними, вони не включаються в інвентарний опис, складається акт амортизації.

За результатами інвентаризації складається «Інвентаризаційний опис інших довгострокових нерухомих активів та запасів» (за встановленою формою).

Після закінчення інвентаризації ці описи передаються в бухгалтерію для складання порівняльної інформації та ідентифікації результатів інвентаризації.

За цими даними шляхом зіставлення даних бухгалтерського обліку та фактичних залишків комісія виявляє розбіжності та робить висновки про виявлені нестачі та надлишки, вносить пропозиції з питань організації зберігання та контролю за їх оприбуткуванням і відпуском.

Висновки за результатами інвентаризації та пропозиції оформляються протоколом. Протокол інвентаризаційної комісії затверджується керівником установи не пізніше 10 днів після закінчення інвентаризації.

Результати інвентаризації повинні бути оприбутковані в тому місяці, в якому проведена інвентаризація.

Виявлені під час інвентаризації відхилення регламентуються таким чином:

1) Надлишки капіталізуються за рахунок доходів інвестиційного фонду після більш детального пояснення причин їх виникнення. При цьому складається «довідка про натуральні виплати» за встановленою формою, яка в тому місяці, коли оприбутковуються надлишки, подається до органів державного казначейства.

2) брак матеріалу списується:

- у межах встановлених норм природний убуток предметів, придбаних у поточному році, списується на фактичні витрати за наказом керівника закладу;

- по купленому в минулому році - відноситься до зменшення результатів виконання кошторису установи.

Стандарти природних втрат застосовуються лише тоді, коли виявлено вузькі місця. Списання в межах норм природного убутку до встановлення фактів браку забороняється. За відсутності визнаних нормативів природних втрат усі нестачі вважаються понаднормовими.

Нестачі, що перевищують норму природного убутку, а також втрати від псування цінностей списуються з балансу і стягуються з винних осіб за цінами, за якими розмір збитків від розкрадання, нестачі, знищення та псування зазначеного матеріалу відповідає до визначених значень.

Збитки та нестачі понад норми природного убутку у випадках, коли винних не встановлено і справи перебувають у судовому провадженні, списуються установою з балансу та одночасно оприбутковуються на балансі до отримання інформації про можливість погашення боргу.

Удосконалення процедур інвентаризації необхідно для того щоб:

- 1) запобігати виникненню помилок і нецільовому використанню товарно-матеріальних цінностей;
- 2) виявити слабкі місця в організації управління запасами;
- 3) усувати недоліки у використанні запасів;
- 4) вносити пропозиції та проводити управлінські консультації щодо ефективного використання запасів та впливу на фінансові результати підприємства.

Для ефективного контролю запасів особливу увагу слід приділяти в ТОВ «Сварлайн» перевірці: витрат на зберігання запасів; витрати на транспортування товарів і майна; якість запасів; ціни та системи знижок, які пропонують постачальники; вимоги Товариства до інвентаризації сировини та матеріалів; повний відпуск запасів у виробництво; отримання нормативів використання товарно-матеріальних цінностей для виготовлення продукції; витрати на замовлення інвентаризації; витрати на псування при зберіганні; складання плану постачання; вартість браку продукції; наявність страхових резервів; рівень

оперативного управління запасами для кожного виробничого підрозділу; періодичність проведення інвентаризацій залежно від виду запасів [61, с.56].

Для ефективного ведення біржових операцій компаніям рекомендується повною мірою використовувати наступні методи розрахунку та аналізу:

- економічний аналіз фондових операцій;
- статистичні та техніко-економічні розрахунки оборотності запасів на підприємстві;
- аналітичне групування запасів;
- аналіз щоденних або післяопераційних змін запасів;
- оцінки прогнозованого стану надходження і використання запасів;
- інші методи аналізу та прогнозування залежно від цільового спрямування запасів.

До останнього рівня контролю рекомендується віднести ті, які суттєво впливають на ефективність роботи з активами компанії:

- виявлення та врахування допустимих і критичних відхилень від підготовленої стратегії та запланованих показників руху запасів;
- встановлення достовірності не тільки даних бухгалтерського обліку та звітності, а й результатів аналізу показників споживання, продуктивності та ефективності запасів;
- створення аналітично обґрунтованих підстав для захисту майнових і фінансових інтересів суб'єктів господарювання;
- розробка чіткої програми дій підприємства щодо підвищення кількісного та якісного рівня його запасів тощо [24, с.302].

Отже, ефективний контроль запасів дає змогу попередити виникнення помилок і зловживань в операціях із запасами, усунути недоліки в організації управління запасами, провести управлінські консультації щодо ефективного використання запасів та їх впливу на показники фінансової діяльності. .

В умовах економічної кризи та обмежених ресурсів компаній актуальним стає активний пошук можливостей ефективного управління запасами. Методи обліку, аналізу та контролю доходів, руху та використання джерел доходів, руху

та використання запасів недостатньо врегульовані чинною національною та міжнародною правовою базою.

В цьому підпункті було запропоновано методичний підхід до ведення обліку використання виробничих запасів на зазначені цілі досліджуваного підприємства ТОВ «Сварлайн» в операційній та інвестиційній діяльності. Використання запропонованого підходу дасть змогу більш повно та з належним рівнем деталізації фіксувати та аналізувати обсяги отриманих та фактично використаних резервів для господарської діяльності підприємства.

Також було наведено алгоритм відображення господарських операцій в автоматизованій інформаційній системі обліку руху товарно-матеріальних цінностей підприємства. І запропоновано методологічні аспекти аналізу запасів, які дозволяють прозоро та достовірно відображати та контролювати цільове використання та рух запасів та оцінювати ефективність їх використання на підприємствах.

Методичні засади удосконалення процедури інвентаризації дають змогу посилити контроль за рухом товарів усередині підприємства. Розглянуті обліково-аналітичні та контрольні проблеми та запропоновані рекомендації щодо їх вирішення створюють основу для подальших досліджень у напрямку вдосконалення методології, методики та організації обліку, аналізу та контролю запасів підприємства.

2.4. Автоматизація обліку матеріальних запасів на підприємстві

Автоматизована система бухгалтерського обліку (СБО) – це, як правило, комп'ютерний метод відстеження бухгалтерської діяльності разом із ресурсами інформаційних технологій. СБО відповідає за збір, зберігання та обробку фінансових і бухгалтерських даних, які використовуються для прийняття внутрішніх управлінських рішень, включаючи нефінансові операції, які безпосередньо впливають на обробку фінансових операцій.

В ТОВ «Сварлайн» СБО складається з трьох основних підсистем:

- 1) Система обробки транзакцій (COT), яка підтримує щоденні бізнес-операції;
- 2) Система головної книги та система фінансової звітності
- 3) система управлінської звітності (СУТ).

В ТОВ «Сварлайн» COT відповідає за підтримку щоденних бізнес-операцій або транзакцій. Ці транзакції можна згрупувати в три цикли транзакцій: цикл доходів, цикл витрат і цикл конверсії.

Метою перших інформаційних систем була автоматизація бізнес-процесів, що свідчить про те, що сфера бухгалтерського обліку була однією з перших, хто використовував інформаційні системи для підтримки своєї діяльності. Дійсно, ера комп'ютерної бухгалтерії почалася з появою перших комп'ютерів.

Система управлінської звітності, як правило, в рамках інформаційних систем управління (ISU), пропонує внутрішнє управління фінансовими звітами спеціального призначення та інформацією, необхідною для прийняття рішень, такою як бюджети, звіти про відхилення та звіти про відповідальність. Майже для всіх професіоналів у сфері бухгалтерського обліку головна ідея інформаційної системи організації, зокрема СБО, охоплена плануванням ресурсів підприємства (ПРП), яке охоплює всі основні функції для підтримки організації та реалізовано майже в усіх великих організаціях. Сучасна література відходить від цього усталеного погляду на СБО, розглядаючи тепер більш модульний підхід до AIS, де нові технології, такі як Business Intelligence (BI) або системи збалансованих показників, відіграють дедалі важливішу роль.

Для ефективного управління запасами на підприємстві ТОВ «Сварлайн» запропоновано інформаційну модель алгоритму автоматизованого процесу обліку запасів через облікове моделювання (рис. 2.3).

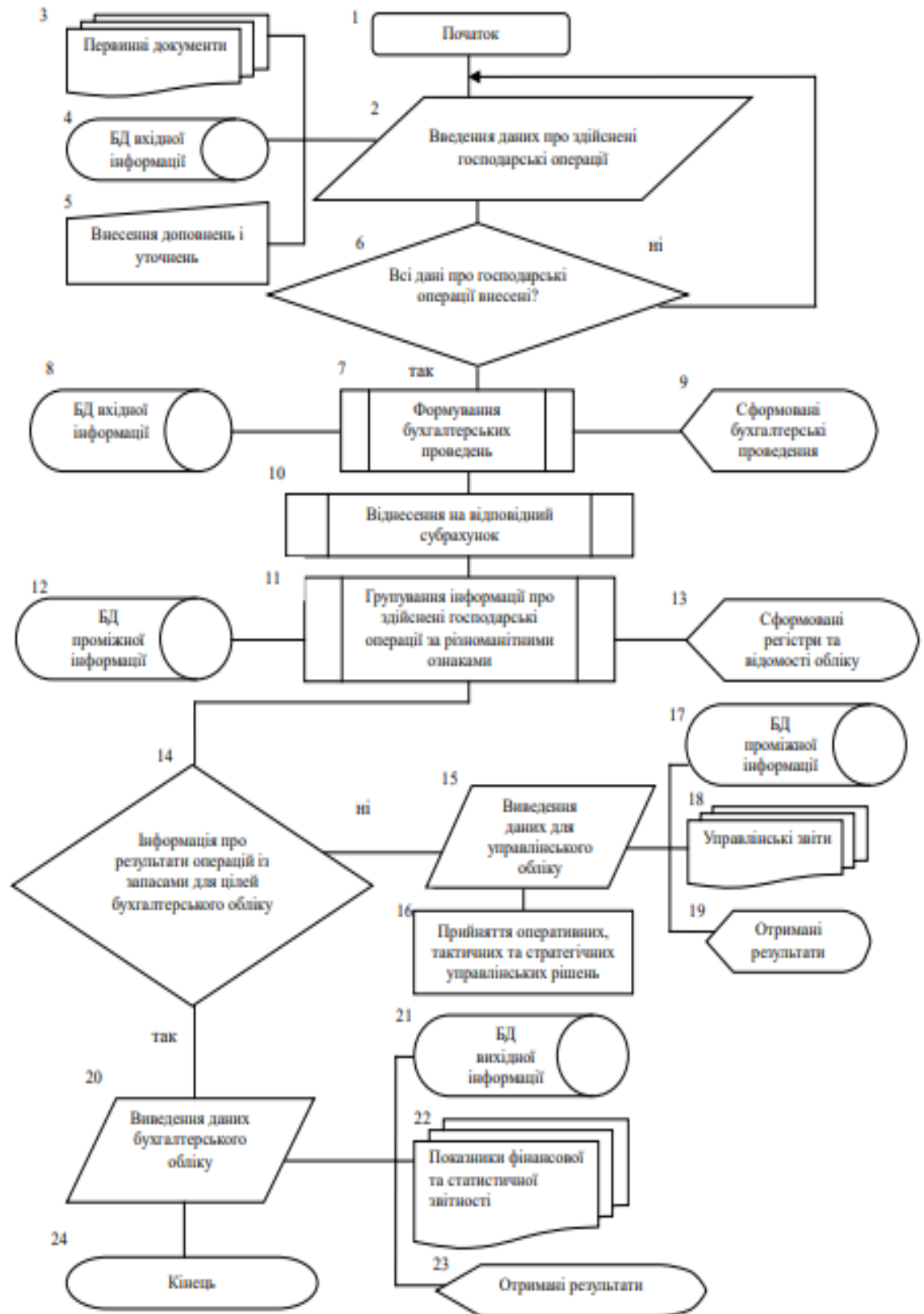

Рисунок 2.3 - Алгоритм автоматизованого процесу обліку запасів в ТОВ «Сварлайн»

Система головної книги та система фінансової звітності в ТОВ «Сварлайн» розглядається як єдина інтегрована послуга, яка містить у собі дві тісно пов'язані системи, перша з яких призначена для підсумовування операцій циклу транзакцій, а друга – для вимірювання та звітування про стан фінансових ресурсів, які зазвичай виводяться у формі фінансових звітів або податкових декларацій зовнішнім особам [64, с.496].

Облік виробничих запасів є одним з найважливіших напрямів бухгалтерського обліку, оскільки питома вага витрат сировини і матеріалів у структурі собівартості продукції промислових підприємств становить у середньому 50 %. Тому від правильності їх оцінки та обліку залежать показники фінансового стану підприємства, на основі яких приймаються управлінські рішення. На сучасному етапі використання комп'ютерних технологій для бухгалтерського обліку, аналізу господарської діяльності та планування виробництва сприяє вдосконаленню управління та підвищенню якості економічної інформації. Також вважаю за доцільне висвітлити положення бухгалтерського обліку (Додаток В)

Планується проведення інвентаризації матеріальних запасів та автоматизована обробка її результатів. За результатами інвентаризації автоматично розраховується різниця між розрахунковою кількістю (zareєстрованою в інформаційній базі в товарно-транспортних документах) і фактичною кількістю цінностей, виявлених в результаті інвентаризації. Потім формуються документи на списання (у разі недостачі) або оприбуткування (у разі надлишку).

Операції з приймання, переміщення та вибуття запасів реєструються шляхом внесення відповідних документів до інформаційної бази. При цьому бухгалтерський та податковий облік створюється автоматично. Реквізити бронювання заповнюються на основі інформації, яка міститься в документі.

Тому при оформленні надходження товарів шляхом введення документа «Надходження товарів і послуг» (рис. 2.4) в табличній частині документа на закладці «Товари» зазначається номенклатура надходження товарів (рис. 2.5).

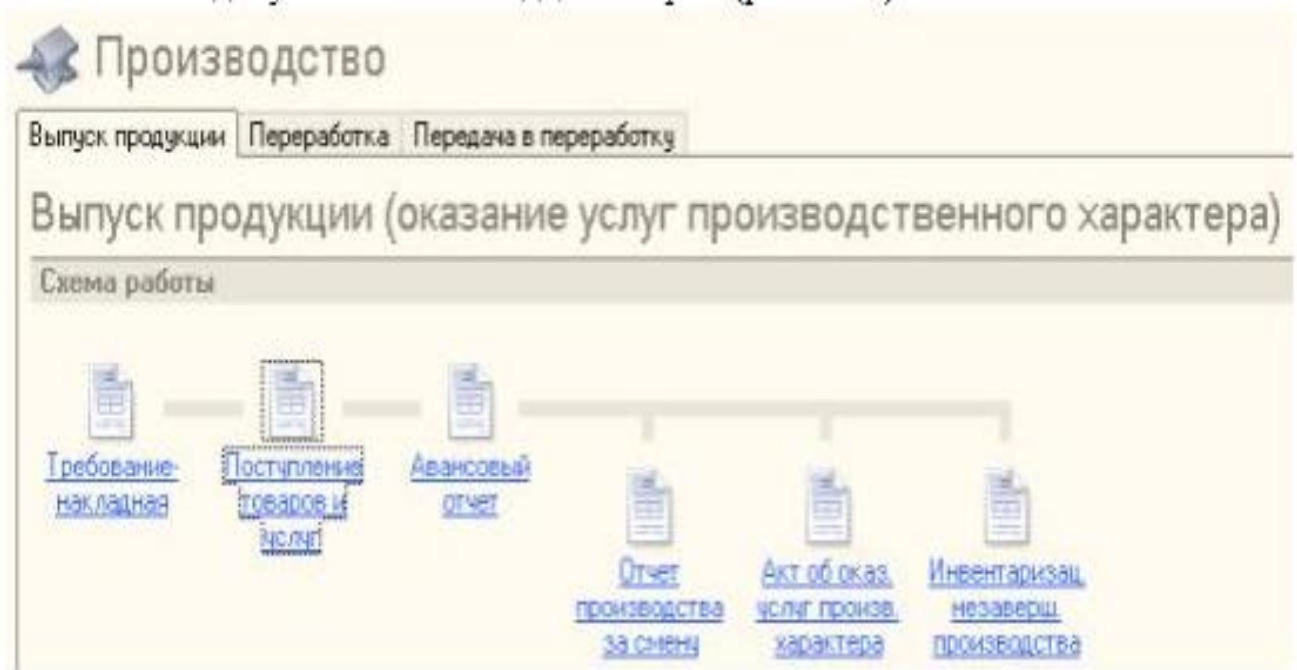

Рисунок 2.4 - Введення документу в ТОВ «Сварлайн» "Надходження товарів і послуг"

При заповненні користувачем табличної частини для кожної номенклатурної позиції конфігурація автоматично замінює рахунок бухгалтерського обліку, рахунок проводки ПДВ та деякі інші дані. Ці дані використовує «1С: Бухгалтерія 8» при автоматичному формуванні проводок.

Проводки складаються за кожним записом табличної частини "Продукція". Субрахунком (об'єктом аналітичного обліку) дебетового проводу зазначено елемент списку «Номенклатура» з однойменної графи табличної частини «Продукція».

Тому облік запасів ведеться на основі довідника «Номенклатура» (складська номенклатура). У цьому каталозі зберігаються найменування та інша інформація про запаси (в програмі: товарні цінності).

Поступление товаров и услуг. Покупка, комиссия. Проведен

Операция ▾ Цены и валюта... Действия ▾

Номер: Д0000000003 от: 17.12.2008 12:00:00 Отразить в: ☒ налог. учете

Организация: Добро Склад: Головинский склад

Контрагент: ВестТрейд Договор: Основной договор поставки

Документ расчетов: T x Q

Товары (1 поз.) Услуги (0 поз.) Тара (0 поз.) Счета учета расчетов Дополнительно

Подбор Изменить

№	Номенклатура	Количество	Ед	К	Цена	Сумма	%НДС
1	Кондиционер FIRM...	10,000	шт	1,000	1 600,00	16 000,00	20%

Тип цен: Закупительные

Всего (грн): 16 000,00

НДС (в т.ч.): 2 666,66

Комментарий:

Приходная накладная Печать OK Записать Закрыть

Результат проведения документа Поступление товаров и услуг: Д0000000003 от 17.12.2008 12:00:00

Действия ▾ ? Настройка...

☐ Ручная корректировка (разрешает редактирование движений документа)

Бухгалтерский учет Налоговый учет Ожидаемый и подтвержд... Приобретения налоговые... Партии товаров на скла...

Действия ▾ ?

Счет Дт	Субконто Дт	Количество	Счет Кт		Количество	Сумма
			Валюта Дт	Валюта Кт		
281	Кондиционер FIRMSTAR 12M Поступление товаров и услуг ... Головинский склад	10,000	631	ВестТрейд Основной догові... Поступление то...		13 333,34 Оприбутковані Т...
6442	ВестТрейд Основной договор поставки		631	ВестТрейд Основной догові... Поступление то...		2 666,66 ПДВ - податкови...

Отчет по движениям документа OK Закрыть

Рисунок 2.5 - Документ "Надходження товарів і послуг"

Прибуття та вивезення матеріальних цінностей. Облік запасів (у цій конфігурації концепція запасів виражається через концепцію програмного забезпечення «ТМТs»), як правило, вимагає обробки більших обсягів інформації. Таким чином, конфігурація максимально полегшує роботу користувача за рахунок широкого використання стандартного механізму автоматичної заміни даних, можливості введення документів на основі інших документів та іншими методами.

Облік товарів і готової продукції в ТОВ «Сварлайн» реалізовано в «1С: Бухгалтерія 8» відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» та методичних вказівок щодо їх застосування.

В «1С: Бухгалтерії 8» повністю автоматизовані операції надходження та амортизації матеріальних цінностей.

Квитанції для оформлення надходження матеріальних цінностей на склад використовується документ «Поступление товаров и услуг». За допомогою цього документа до інформаційної бази вносяться відомості про вартість, номенклатуру та інші характеристики матеріальних цінностей.

На рис. 2.6 наведена схема взаємодії первинних документів з операціями надходження та амортизації матеріальних цінностей.

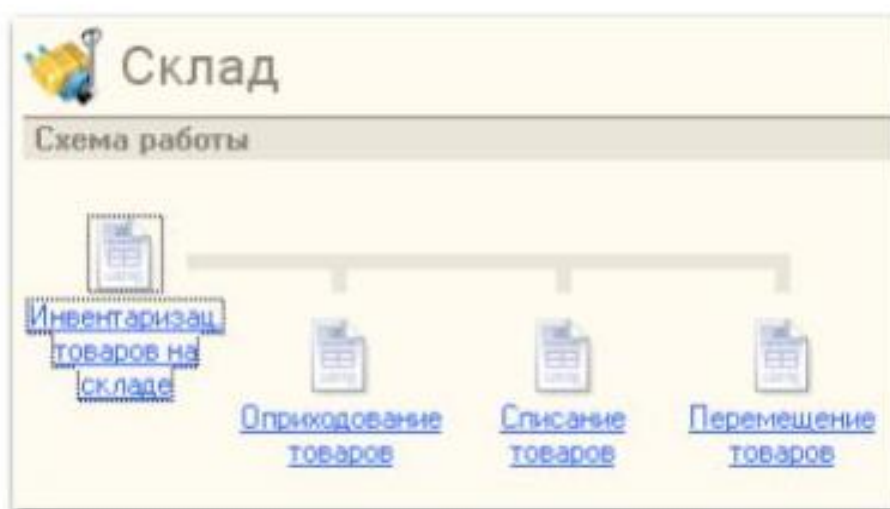

Рисунок 2.6 - Схема взаємодії первинних документів з операцій надходження та списання матеріальних цінностей

Інформація про вартість товарів на складах зберігається партіями в інформаційній базі. Партія - це сукупність матеріальних цінностей, що надійшли за документом. Партія є джерелом інформації про документ, що сформував партію, контрагента, з яким сформована партія, договір, за яким проведено взаєморозрахунки за партію, ціну одиниці асортименту тощо.

Інформацію про запаси товарів, їх надходження та відправлення за певний період можна переглянути за допомогою звіту «Звіт про відвантаження складу».

Щоб переглянути звіт про партії товарів на складах потрібно вибрати у головному меню програми «Звіти → Різне → Залишки та запаси». У вікні, що

відкриється, вибирається розділ обліку «Пункт 1», інтервал часу «Пункт 2» та натисніть кнопку

Створити, після чого складається розширений звіт «Позиція 3» за номенклатурою, початковим сальдо, надходженнями, витратою товарів на складах і підсумковим сальдо «Позиція 4» (рис. 2.7).

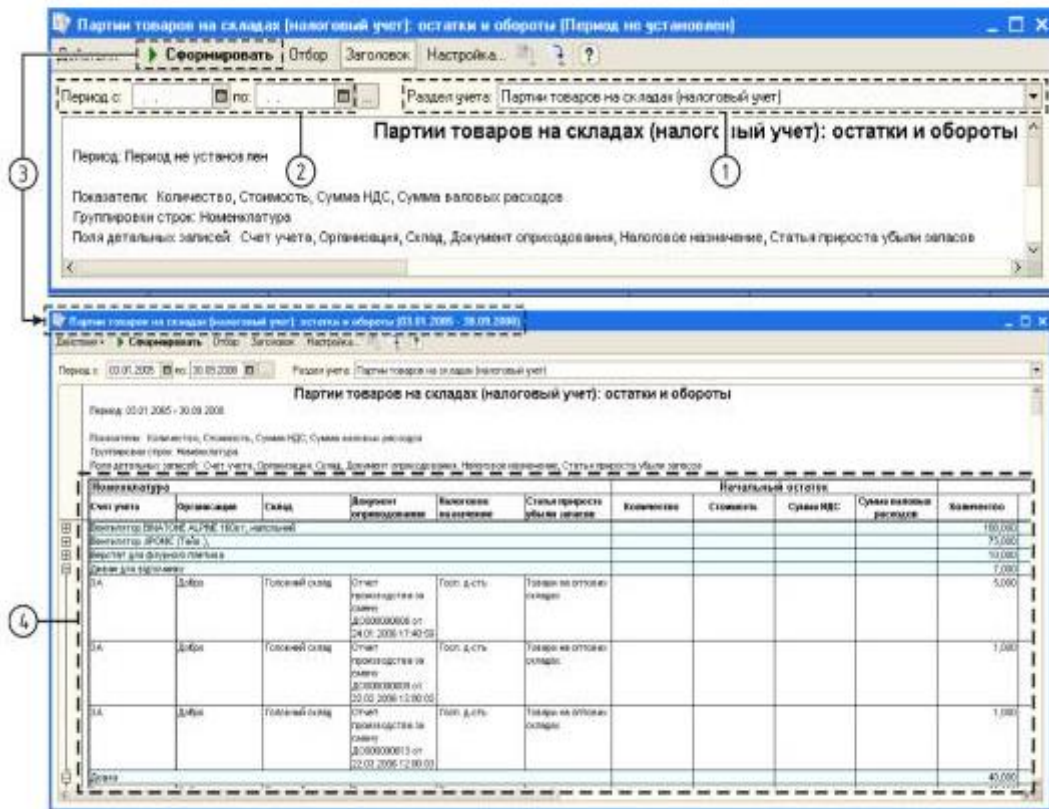

Рисунок 2.7 - Звіт про партії товарів на складах (податковий облік) залишки та обороти на ТОВ «Сварлайн»

Якщо потрібно створити окремий звіт за номенклатурою, рахунком, організацією, складом або записом журналу, необхідно скористатися кнопкою Вибрати.

Цінності можна вивезти зі складу за квитанцією «здачі товару». Для перегляду документа в головному меню програми потрібно вибрати «Склад → Рух товару». Для створення нового документа натискається кнопка Додати (рис. 2.8, 2.9).

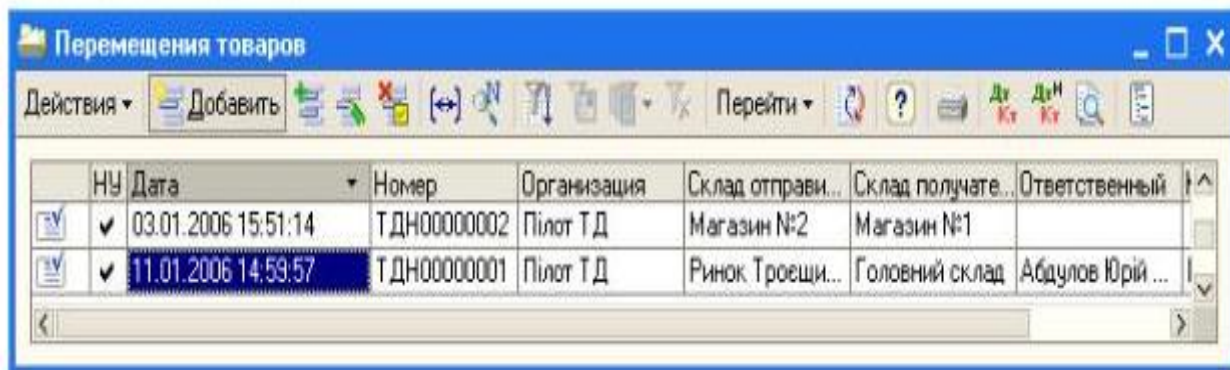

Рисунок 2.8 - Створення нового документу "Переміщення товарів"

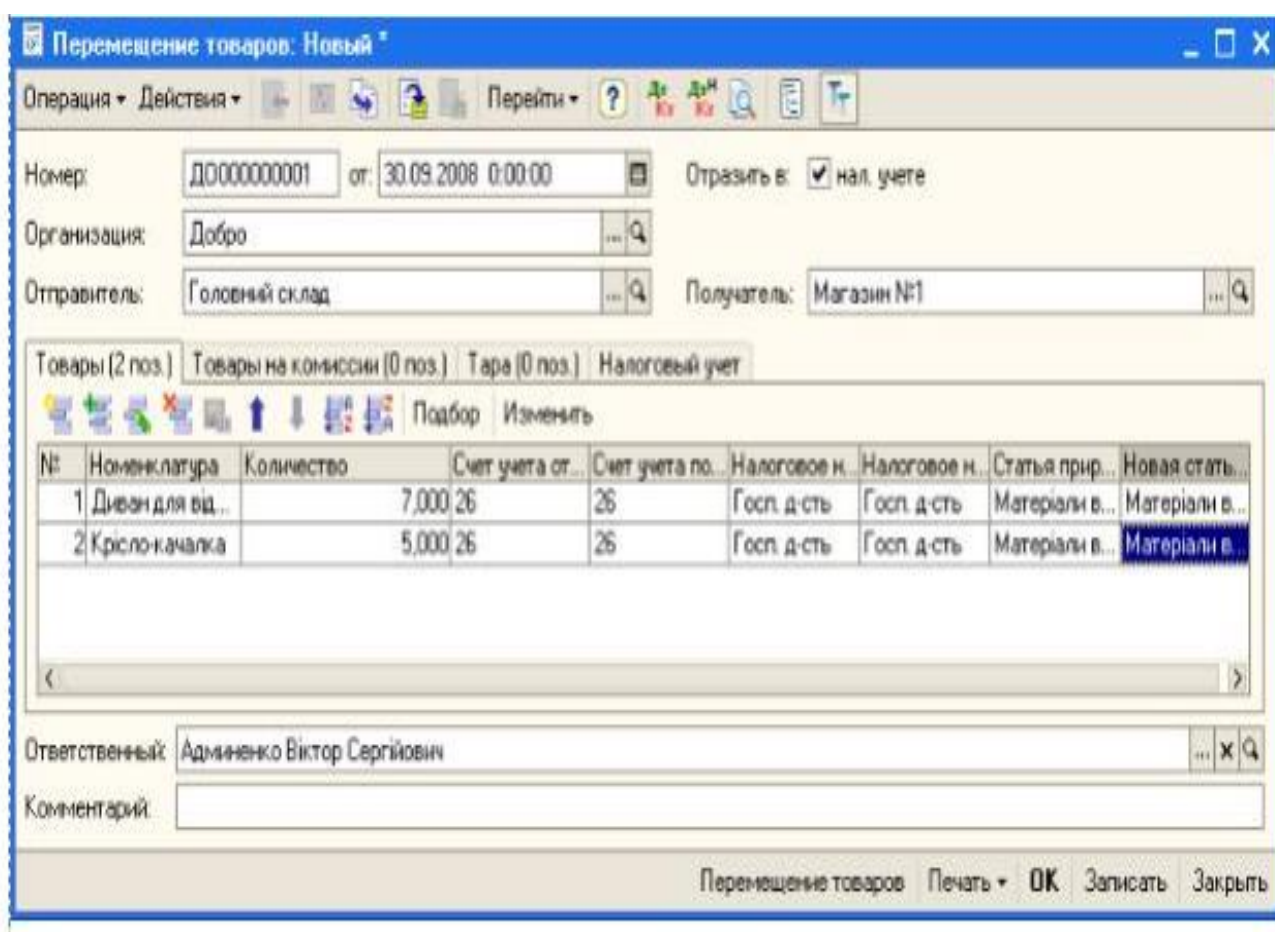

Рисунок 2.9 - Вид документу "Переміщення товарів"

При вилученні цінностей зі складу в результаті їх реалізації використовується документ «Реалізація товарів і послуг»; в результаті передачі у виробництво - документ "Вимога-накладна". Щоб переглянути документ Вимоги до рахунків-фактур, у головному меню програми виберіть Виробництво →

Вимоги → Рахунок-фактура . Загалом, одні й ті ж значення, що належать до різних лотів, можуть мати різні значення. Тому при встановленні облікової політики підприємства варто обрати правило визначення вартості основних засобів при знятті їх зі зберігання.

Для визначення вартості основних засобів при вибутті «1С: Бухгалтерія 8» може використовувати наступні методи нарахування амортизації основних засобів: за собівартістю перших поставок за графіком (ФІФО); за середньою вартістю.

Метод амортизації вказано в обліковій політиці компанії, і для цілей бухгалтерського та податкового обліку можуть бути обрані різні методи.

Для перегляду документа «Облікова політика» в головному меню програми потрібно обрати «Підприємство → Облікова політика → Облікова політика організації» (рис. 2.10).

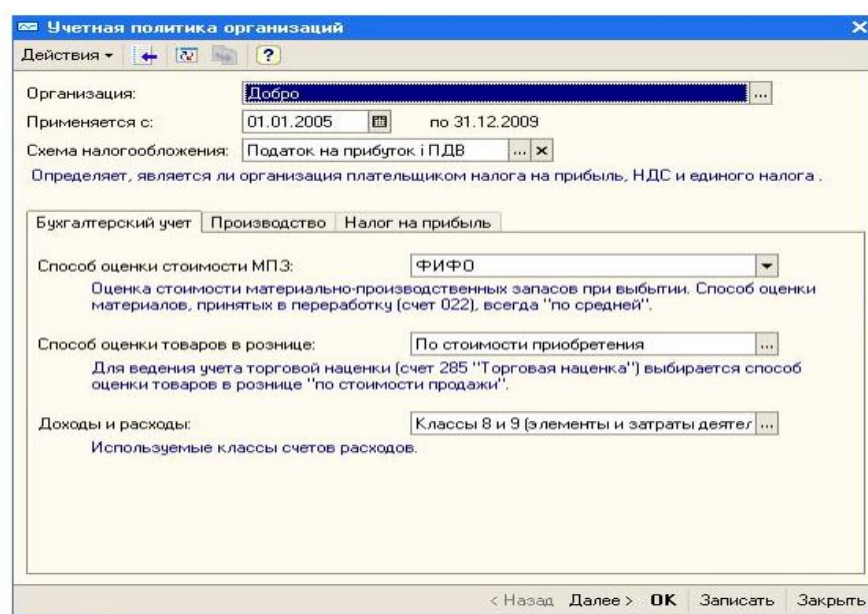

Рисунок 2.10 - Встановлення способу списання матеріальних цінностей "ФІФО",
де МВЗ – матеріально виробничі запаси

Найпростішою реалізацією є метод середньої вартості. Цей спосіб не вимагає реєстрації партії.

При використанні методу FIFO необхідний облік партії, оскільки витрати на доставку є властивістю партії. Партія відбирається за датою установчого документа.

Крім того, при відстеженні вартості багатьох матеріальних цінностей, що відносяться до складів, можна отримати інформацію про вартість матеріальних цінностей по кожному складу, яку зручно використовувати при інвентаризації для оцінки вартості матеріальних цінностей, закріплених за кожною матеріально відповідальною особою. - МВЛ (або МОЛ російською).

Тарифікація тари. Особливим типом фізичних товарів, які використовуються для доставки та транспортування товарів і готової продукції, є зворотні контейнери. Така тара вимагає обліку окремо від обліку інших цінностей. Відомості про багаторазову тару зазначаються на спеціальних вкладках квитанцій з оформлення відправлень готівки (рис. 2.11) [49].

Поступление товаров и услуг: покупка, комиссия, Проведен

Операция: Цены и валюта... Действия: ... Перейти: ...

Номер: Д000000007 от: 30.09.2008 16:19:19 Отразить в: ☒ налог, учет

Организация: Добро Склад: Головной склад

Контрагент: ЕвроПостач Договор: Основной договор

Документ расчетов: ...

Товары (1 поз.) Услуги (0 поз.) Тара (1 поз.) Счета учета расчетов Дополнительно

№	Номенклатура	Количество	Цена	Сумма	Счет учета (БУ)	Ст. пр...	Налог...
1	Паллон дерев'яний	2,000	20,00	40,00	284	Товар...	Госп...

Тип цен: Не заполнен! Всего (грн): 400,00

НДС (в т. ч.): 66,67

Комментарий: ...

Приходная накладная Печать OK Записать Закрыть

Рисунок 2.11 - Відомості про поворотну тару багаторазового використання

В «1С: Бухгалтерія 8» обліковуються такі операції з поворотною тарою:

- доставка позиченої тари покупцеві – покупець повинен повернути цю тару компанії;

- повернення тари покупцем; Отримання від постачальника поворотної тари
- підприємство повинно повернути цю тару постачальнику;
- повернення тари постачальнику.

Якщо тара продається покупцеві без умов повернення, її доставка аналогічна продажу товару або готової продукції. Така тара не потребує окремого обліку.

Купівля тари у її виробника для відвантаження товарів і продукції в ній в бухгалтерському відношенні не відрізняється від купівлі товарів. У конфігурації кількість і остаточний розрахунок вхідної, вихідної та залишків багаторазової тари здійснюється контрагентами.

Для перегляду цього документа в головному меню програми потрібно обрати «Склад → Опис товарів на складі» (рис. 2.12).

№	Номенклатура	Отклонение	Количество	Учет. количество	Цена	Сумма	Учет. сумма
1	Чайник BINATONE EWK-3000, 2л	1	11,000	10,000	55,00	605,00	550,00
2	Чайник BINATONE AEJ-1001, 2,2л	-1	9,000	10,000	50,00	450,00	500,00
3	МИНСК-АТЛАНТ 1733-03	0	1,000	1,000	1 200,00	1 200,00	1 200,00
4	СТИНОЛ RF-370	0	2,000	2,000	1 800,00	3 600,00	3 600,00
5	СТИНОЛ RF-305	0	2,000	2,000	1 550,00	3 100,00	3 100,00

Сумма, грн: **8 955,00**
Сумма по учету, грн: **8 950,00**

Ответственный: _____
Комментарий: _____

Акт инвентаризации товаров на складе Печать OK Записать Закреть

Рисунок 2.12 - Документ "Інвентарзація товарів на складі"

Конфігурація підтримує різні методи інвентаризації. Для прискорення роботи з інвентаризації можна автоматично заповнити документ «Запаси на складі» інформацією про залишок товарів на складі, який знаходиться в

інформаційній базі, а потім роздрукувати стандартну форму «Інвентаризаційний опис (М -21)» на папері.

У випадку великих розмірів складу можна створити цілий набір документів «запаси на складі» – тобто окремий документ для кожної групи товарів і місця зберігання – і роздрукувати відповідний набір. порівняльна інформація. Після цього інвентаризаційна комісія повинна провести огляд майна та вручну внести дані про фактичну наявність цінностей до розрахункової відомості.

Тому для забезпечення розрахунків виробничих запасів можуть використовуватися окремі програмні модулі, що служать для їх розрахунків на складах і в бухгалтерії, або створюватися різні рівні автоматизованої зони обліку виробничих запасів.

Останній спосіб передбачає використання складної системи організації первинної та вихідної інформації. Єдина база даних реєстрів бухгалтерського обліку забезпечує необхідну інформацію для ведення аналітичного, синтетичного та управлінського обліку та формування конкретної звітності.

Кожне підприємство зацікавлене у створенні конкурентоспроможної продукції та реалізації її на внутрішньому та зовнішньому ринках, отриманні прибутку та забезпеченні стабільного фінансового становища. Для досягнення поставленої мети використовуються виробничі склади, які забезпечують безперервний процес виробництва і реалізації продукції. Виробничі запаси є найважливішою статтею оборотних коштів і засобів існування підприємства. Тому їх достовірний облік на підприємстві є невід’ємною частиною управління, без якого неможливе досягнення поточних і перспективних цілей підприємства. Це досягається за рахунок впровадження на підприємстві автоматизованої форми обліку запасів.

Висновки до 2 розділу

1. В роботі ми виділили наступні шляхи подолання проблем ведення обліку виробничих запасів в ТОВ «Сварлайн»:

- підвищення ефективності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств, що забезпечується впровадженням інформаційних технологій економічної обробки; інформації;
- удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичної роботи з управління виробничими запасами та встановлення раціональних методів інвентаризації виробничих запасів;
- узгодження механізмів бухгалтерського та податкового обліку виробничих запасів;
- обґрунтування системи обліку витрат матеріалів на освоєння нової техніки і технологій виробництва;
- чітка організація порядку ведення бухгалтерського обліку та контролю за рухом запасів компаній (застосування методів обліку через центри відповідальності, заходи контролю та оперативне регулювання процесів формування запасів.

2. Ефективний контроль запасів дає змогу попередити виникнення помилок і зловживань в операціях із запасами, усунути недоліки в організації управління запасами, провести управлінські консультації щодо ефективного використання запасів та їх впливу на показники фінансової діяльності.

Методичні засади удосконалення процедури інвентаризації дають змогу посилити контроль за рухом товарів усередині підприємства.

Розглянуті обліково-аналітичні та контрольні проблеми та запропоновані рекомендації щодо їх вирішення створюють основу для подальших досліджень у напрямку вдосконалення методології, методики та організації обліку, аналізу та контролю запасів підприємства.

3. Кожне підприємство зацікавлене у створенні конкурентоспроможної продукції та реалізації її на внутрішньому та зовнішньому ринках, отриманні прибутку та забезпеченні стабільного фінансового становища.

Для досягнення поставленої мети використовуються виробничі склади, які забезпечують безперервний процес виробництва і реалізації продукції.

Виробничі запаси є найважливішою статтею оборотних коштів і засобів існування підприємства.

Тому їх достовірний облік на підприємстві є невід'ємною частиною управління, без якого неможливе досягнення поточних і перспективних цілей підприємства. Це досягається за рахунок впровадження на підприємстві автоматизованої форми обліку запасів.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ МАТЕРІАЛЬНИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Організація та методика аналізу матеріальних запасів

Матеріальні запаси на будь-якому підприємстві є дуже важливою складовою в процесі його функціонуванні. Їх достатня кількість забезпечує роботу яка не буде зупинятися та дозволяє уникнути великої кількості ризиків різного характеру, із вичерпанням запасів.

Сучасні умови ведення бізнесу, засновані на законах ринку, а саме законах попиту і пропозиції та законах конкуренції, змушують українські підприємства швидко адаптуватися до змін ринкового середовища, уникати невинуватених ризиків, приймати управлінські рішення щодо використання всіх наявних виробничі ресурси, особливо матеріальні.

Будь-яке економічне рішення оцінюється з точки зору його кінцевого результату, тобто прибутку. Одним з основних факторів, що впливають на отримання прибутку, є рівень матеріальних запасів. Доходи від продажів і прибутки виникають лише тоді, коли предмет праці, використаний у процесі виробництва, перетворює свою вартість на вартість готового продукту та знаходить кінцевого споживача. Тому стабільне забезпечення матеріальними ресурсами є необхідною умовою функціонування та розвитку будь-якого підприємства.

А тому важливу роль на підприємстві відіграє саме аналіз запасів. Враховуючи високий рівень розвитку, методи аналізу окремих бізнес-процесів є статичними та рідко змінюються. Одним із найбільш зрілих напрямків аналізу є аналіз використання матеріальних ресурсів. Проте динаміка економічних процесів у зовнішньому середовищі фірми вимагає прийняття ефективних управлінських рішень, у тому числі щодо використання матеріальних ресурсів.

Методика аналізу споживання матеріальних ресурсів традиційно включає кілька важливих етапів: аналіз потреби підприємства у матеріальних ресурсах, аналіз кількості запасів (матеріальних ресурсів), що споживаються підприємством за певний період часу, аналіз реалізації договору на постачання матеріальних ресурсів, аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів [65, с.204].

На наш погляд, в основу розширення методики аналізу використання матеріальних ресурсів мають бути такі підходи, що доцільно використовувати на підприємстві ТОВ «Сварлайн»:

- витратний підхід, що включає комплексне дослідження впливу вартості матеріальних ресурсів на вартісні характеристики послуги;
- зважений підхід, що визначає необхідність вивчення процесів використання матеріальних ресурсів у зв'язку з використанням інших видів ресурсів та результатів діяльності підприємства;
- комплексний підхід - визначає необхідність вивчення процесів функціонування компанії в контексті сталого розвитку.

Використання цих підходів дозволяє розширити коло питань, які слід вивчити під час аналізу використання матеріальних ресурсів.

Таким чином, вивчається загальний обсяг споживаних матеріальних ресурсів з урахуванням таких показників, як частка товарно-матеріальних запасів у складі активів підприємства та у складі оборотних коштів підприємства. Ці показники відбивають структурні властивості активів, необхідні для нормального функціонування підприємства. Зокрема, зниження частки товарно-матеріальних запасів та збільшення дебіторської заборгованості вказують на проблеми у забезпеченні оборотності активів.

На практиці для оцінки наявних розпорядженні матеріальних ресурсів компанії використовують такі методи:

- 1) за первісною вартістю - це грошова вартість купівельної ціни конкретного предмету;
- 2) за відновлювальною вартістю - це сума, яка знадобилася б сплатити на даний момент, якщо необхідно замінити цей товар на такий же інший;

3) у чистій вартості реалізації, яка є продажною ціною за вирахуванням торгових витрат і прибутку, який можна отримати.

4) за приведеною вартістю, що є дисконтованою величиною майбутніх надходжень грошових коштів, яку, за передбаченням, може принести реалізація даного предмету

Інформативними даними для проведення аналізу та запасів підприємства є показники статистичної та фінансової звітності, матеріали вибіркового обстеження, поточного обліку господарських операцій, планових та позапланових інвентаризацій. Перелік основних джерел економічного аналізу запасів наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Основні джерела інформації для проведення аналізу запасів на підприємстві

Найменування показників	Звітна форма
1. Дані про натуральні обсяги та структуру запасів підприємства	Звіти матеріально-відповідальних осіб, матеріали планових та позапланових інвентаризацій, матеріали вибіркового обстеження
2. Дані про розміщення запасів	Звіти матеріально-відповідальних осіб, матеріали планових та позапланових інвентаризацій, матеріали вибіркового обстеження
3. Дані про загальний обсяг запасів, обсяг окремих складових запасів у грошовому вимірі	Форма №1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан), Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності»
4. Нормативи виробничих запасів.	Затверджені норми виробничих запасів (на рівні підприємства)
5. Дані про уцінку запасів	Акти переоцінок запасів

Суттєвий вплив на фінансовий стан підприємства ТОВ «Сварлайн» і його виробничі результати справляє стан запасів. Тому проведення обґрунтованого аналізу стану та використання запасів набуває особливого практичного значення для підприємства.

В економічних літературних джерелах наявні різні підходи до проведення

аналізу запасів підприємства. Г.В. Савицька стверджує, що аналіз стану виробничих запасів сировини і матеріалів необхідно починати з вивчення їхньої динаміки і перевірки відповідності фактичних залишків запасів їхній плановій потребі [78, с.98].

Важливим завданням аналітика є правильне трактування отриманих результатів, адже за різних умов одні й ті ж тенденції можуть свідчити про різне.

Так, збільшення частки запасів може свідчити:

- про розширення масштабів діяльності підприємства;
- про прагнення захистити кошти підприємства від знецінювання внаслідок інфляції;
- про неефективне розпорядження запасами, внаслідок чого значна частина капіталу заморожується на тривалий час у запасах, сповільнюється його оборотність та ділова активність підприємства.

Таким чином, хоча тенденція до росту запасів і матеріальних витрат може привести до збільшення, на деякий час, рівня ліквідності поточних активів, потрібно проаналізувати, чи не відбувається це збільшення за рахунок необґрунтованого відволікання засобів із господарського обороту, що в кінцевому підсумку може призвести до зростання кредиторської заборгованості та погіршення фінансового стану суб'єкта підприємництва.

Разом з тим, нестача виробничих запасів (сировини, матеріалів, палива та ін.) порівняно з їх нормативним значенням повинна ідентифікуватись як негативний результат управління підприємством, алже це може призвести до перебоїв у виробничій діяльності, до недовантаження виробничої потужності, падіння обсягів випуску послуг (продукції), зростання собівартості, до збитків тощо.

Таким чином, в процесі аналізу стану запасів необхідно встановити забезпечення підприємства об'єктивними перехідними запасами сировини та матеріалів. Для характеристики стану виробничих запасів потрібно порівняти фактичні залишки на кінець звітної періоду з наявністю їх на початок періоду і з нормативом, розрахованим на підприємстві [47, с.415].

На важливості оцінки оборотності запасів наголошують практично всі фахівці у сфері економічного аналізу. Разом з тим, популярною в даний період є також позиція щодо аналізу матеріальних витрат як показника використання у господарській діяльності запасів підприємства. У зв'язку з цим, виділяють наступні об'єкти аналізу стану, руху і ефективності використання запасів підприємства:

- 1) матеріальні витрати як окремий елемент витрат;
- 2) матеріальні витрати на 1 гривню продукції - матеріалоемність;
- 3) запаси в асортиментному розрізі;
- 4) запаси за центрами відповідальності

Систематичний аналіз запасів підприємства може проводитися за такими напрямками:

- всебічне вивчення сукупності факторів, які виступають основними носіями резервів економії матеріальних ресурсів;

- аналіз змін витрат на матеріали за рахунок окремих факторів, застосовуючи методи індексного аналізу (індекси питомого використання кожного з видів запасів, індекси виконання норм використання виробничих запасів);

- аналіз показників загального використання запасів в цілому по підприємству, показники питомого використання різних видів матеріалів на виробництво окремих видів продукції (послуг) підприємства, показники динаміки норм використання окремих видів запасів (за допомогою методу динамічних рядів).

Отже, дослідження методичних концепцій різних науковців у сфері економічного аналізу дає змогу сформулювати найбільш повну організаційно-інформаційну модель аналізу запасів, що зображена на рис. 3.1.

Рисунок 3.1 – Організаційно – інформаційна модель аналізу запасів підприємства

З метою економічного аналізу запасів підприємства використовуються наступні методи:

1) Метод аналізу динаміки. Розрахунок характеристик динаміки обсягу запасів базується на порівнянні рівнів ряду (обсягу запасів у певний момент часу). При порівнянні певної множини послідовних рівнів база порівняння може бути постійною чи змінною. За постійну базу обирається або початковий рівень ряду, або рівень, який вважається вихідним для розвитку явища, що досліджується. Характеристики динаміки, обчислені відносно постійної бази, мають назву базисних. Якщо кожний рівень ряду у, порівнюється з попереднім характеристики динаміки називаються ланцюговими.

Абсолютний приріст характеризує абсолютний розмір збільшення (чи зменшення) запасів у, за певний проміжок часу і обчислюється як різниця рівнів.

2) Метод аналізу структури. Оцінка структури запасів передбачає визначення питомої ваги кожної складової загального обсягу запасів з виділенням їх питомої ваги в загальній структурі.

3) Метод фінансових коефіцієнтів полягає у розрахунку співвідношень різноманітних показників фінансової звітності підприємства. За допомогою методу фінансових коефіцієнтів, визначається оборотність запасів, показники рентабельності, матеріаломісткості тощо.

4) Метод факторного аналізу. Зміст факторного аналізу запасів зводиться до аналізу впливу факторів на загальний обсяг запасів підприємства [69, с.55].

Метою факторного аналізу запасів підприємства є встановлення намічених тенденцій щодо формування обсягу запасів і розробка рекомендацій щодо оптимізації впливу факторів на загальний обсяг запасів.

Завданнями факторного аналізу запасів підприємства є

- систематичний контроль за динамікою запасів;
- вивчення розміру запасів на одиницю виробленої продукції (послуг);
- оцінка впливу зміни обсягу виробництва та інших факторів на загальний обсяг запасів.

Рекомендований механізм аналізу стану та ефективності використання запасів підприємства сприяє виявленню основних тенденцій формування та використання запасів та оцінюванню ефективності політики управління запасами підприємства ТОВ «Сварлайн».

Таким чином, розглянута система інформаційних джерел та методів аналізу дають змогу досить повно оцінити стан та ефективність використання запасів досліджуваного підприємства.

Дослідження показало, що на даний час відповідно до потреб користувачів інформації існує реальна потреба у вдосконаленні аналітичної роботи в компаніях, у тому числі щодо використання матеріальних ресурсів. Тому пропонується розширити існуючу методику аналізу використання матеріальних

ресурсів. Завдання оптимізації витрат визначають необхідність зниження прямих матеріальних та енергетичних витрат, а отже, запропоновані методи можуть значно підвищити рівень інформаційного забезпечення управлінських рішень.

3.2. Організація та методика аудиту матеріальних запасів

Контроль операцій з виробничими запасами може здійснюватися як у формі тематичної перевірки (коли перевіряється лише зазначений об'єкт), так і у формі комплексної ревізії. Аудит – це метод остаточного (фактичного) контролю, на підставі якого отримують комплексну оцінку фінансово-господарської діяльності, в даному випадку промислового підприємства.

У результаті вивчення даної теми можна зробити висновок, що найефективнішим шляхом комплексного здійснення контролю за операціями з виробничими запасами підприємств є паралельне вивчення інших ланок фінансово-господарської діяльності – тоді цілісна картина відносин між господарськими операціями не порушується. Коли мова йде про тематичний контроль виробничих запасів, не можна не торкнутися й інших сфер фінансово-господарської діяльності (наприклад, шляхом зустрічної перевірки операцій).

Програма аудиту бухгалтерського обліку операцій з виробничими запасами на підприємстві ТОВ «Сварлайн» повинна передбачати вивчення стану збереження матеріальних цінностей, нормування витрат і обліку, правильності оцінки придбаних матеріальних цінностей, використання виробничих запасів у виробництві та перевірку операцій з малоцінними швидкопсувними товарами (МШП) [31, с.342].

Перевіркою з'ясовується, чи розроблені норми інвентаризації для всіх видів виробничих запасів, чи переглядаються вони в міру зміни умов виробництва і постачання, хто несе відповідальність за стан нормування запасів. При обстеженні виробничих запасів аналізується наявність і якість нормативів матеріальних запасів з урахуванням їх потреби у виробництві відповідно до встановлених норм витрат, термінів поставки, розрахункових страхових запасів, мінімізації запасів у

разі необхідності. На підприємстві аналізується якість собівартості виробничих запасів, яка може бути розрахована, зокрема, калькуляційним методом, картками розкрою матеріалів та іншими методами.

Основні питання, на які порібно відповісти під час проведення аудиту на підприємстві ТОВ «Сварлайн»:

- яка первинна документація використовується на підприємстві, чи відповідає вона затвердженим формам?
- чи дотримується підприємством порядок видачі довіреностей на отримання матеріалів від постачальника і транспортної організації;
- чи контролює підприємство збереження та використання довіреностей та їх скасування;
- чи проводиться на складі та в бухгалтерії підприємства перевірка правильності та своєчасності оприбуткування товарів за квитанціями;
- чи приймаються на тимчасове відповідальне зберігання окремі партії запасів матеріалів у процесі лабораторних досліджень;
- чи встановлено на підприємстві порядок внутрішнього руху запасів матеріалів з відповідними документами;
- чи дотримується підприємством встановлений порядок проведення операцій з відпуску матеріальних запасів на підставі договорів, рахунків-фактур, товарно-транспортних накладних, податкових накладних;
- чи вжито заходів щодо забезпечення контролю за збереженням матеріальних цінностей. Крім того, необхідно з'ясувати, чи призначено наказом керівника підприємства осіб, відповідальних за збереження матеріальних цінностей, чи укладено з ними договори про повну матеріальну відповідальність;
- чи є у матеріально відповідальних осіб умови для забезпечення зберігання запасів матеріалів, чи є приміщення, де зберігаються запаси матеріалів, шафи, сейфи тощо;
- чи обладнані приміщення системами пожежної сигналізації;
- чи створена наказом керівника постійно діюча комісія для перевірки зберігання та списання запасів матеріалів;

- чи проводяться на підприємстві інвентаризації та вибіркові перевірки зберігання матеріальних запасів, чи оформляються їх результати; які заходи вживаються до винних у разі нестачі матеріальних запасів, у якому стані знаходяться ваги.

При цьому перевіряється: повнота оприбуткування запасів за даними бухгалтерського обліку; їх кількість і якість відповідають оформленим відповідальними особами за предметом приймально-здавальним актам та повноті оприбуткування запасів, що надійшли без супровідних документів. Перевірка матеріальної відповідальності здійснюється відповідно до договорів про повну матеріальну відповідальність, укладених між адміністрацією підприємства та окремими працівниками; Норми витрат сировини і матеріалів на виготовлення виробів та їх відповідність. Перевіряється обґрунтованість затвердження нормативів та їх застосування в картах граничних значень і матеріаломісткості; МСП, їх використання та цілісність.

Перевіряється оцінка придбаних ПП, знецінення їх вартості при введенні в експлуатацію та наявність контролю за їх використанням; Первинні документи фондового обліку, перевірені з точки зору достовірності відображених у них господарських операцій; Облік і звітність. Перевіряється достовірність відображених у ньому даних про залишки та рух запасів; Примітки до фінансової звітності. Досліджено відомості про методи оцінки запасів; залишок (балансову вартість) запасів за окремими класифікаційними групами; балансова вартість (балансова вартість) запасів, зазначена за чистою вартістю реалізації; облікова (облікова) вартість запасів, переданих в переробку, на комісію, у заставу; сума збільшення чистої вартості реалізації, після якої проведено інвентаризацію відповідно до розділу 28 НП(С)БО 9. Причини, що призвели до появи негативних явищ, обсяг невиконаної роботи. визначено витрати, визначено осіб, відповідальних за завдані збитки; Виявлені під час інвентаризації нестачі та пошкодження, їх обґрунтування та особи, винні. Підбивається підсумок дослідження інших об'єктів, на яких виявлено збитки, перевіряється, чи підтверджується їх розмір даними бухгалтерського обліку та іншими

накопиченими доказами, наскільки правильно визначено матеріальну відповідальність окремих працівників та розмір їх компенсації.

Однією з важливих умов правильної організації обліку матеріалів на досліджуваному підприємстві ТОВ «Сварлайн» є попередня розробка опису матеріалів за кожним найменуванням і нормами витрати кожного виду матеріалів для кожного виду виробництва, що необхідно для контролю за станом залишків матеріалів на складах підприємства в межах потреб, а також для правильного використання їх у виробництві. Важливим напрямком удосконалення організації оперативного та інвентарного обліку запасів на підприємстві, яке досліджується є раціоналізація форм документів, документообігу та всієї системи обробки, реєстрації та обробки документів. Різноманітність форм облікових документів, у тому числі лімітно-заборних карток, значно ускладнює роботу з обліку матеріальних ресурсів на заводських складах виробничих відділень, у групах відділів матеріально-технічного постачання [72, с.172].

Облікова інформація в системі матеріально-технічного постачання на підприємстві характеризується не тільки значними обсягами, а й схожістю її створення за певні періоди. Наприклад, лімітно-заборні картки, як правило, виписуються на багатьох підприємствах нерегулярно і надходять до відділів матеріально-технічного постачання та бухгалтерії масово і переважно в кінці місяця. За правилами систематичного витрачання ресурсів лімітно-заборними картками оформляється відпуск систематично витрачених у виробництві матеріалів, а в усіх інших випадках матеріальних потреб. Такі надходження бухгалтерських документів на обробку і характерна тенденція до збільшення їх кількості до кінця місяця значно ускладнює роботу заводських складів і груп матеріально-технічного забезпечення. Перш за все, на підприємстві ТОВ «Сварлайн» мають бути уніфіковані документи, на підставі яких виробничі підрозділи приймають із заводських складів сировину, матеріали, покупну готову продукцію (лімітно-заборні картки, інкасаційні картки, вимоги та накладні тощо).

Видається доцільним розробити єдину форму документа для досліджуваного підприємства (на видачу матеріалу), призначену для машинної

обробки. У цьому документі всі об'єкти основного та допоміжного виробництва повинні бути внесені під відповідними кодами, які б вказували на напрям використання матеріальних ресурсів – основна продукція, запасні частини, товари народного споживання, разові замовлення, ремонтні та експлуатаційні потреби.

Єдина форма такого документа може бути розроблена в рамках окремого напрямку, що дозволить ввести єдність в систему реєстрації та обробки документів за умови використання 1-С Бухгалтерії. Як вихідні документи в системі складського обліку по кожній виробничій одиниці з 1-С Бухгалтерії оформляються: оборотна відомість обліку руху матеріальних ресурсів; скорочення розподілу матеріальних ресурсів за сферами витрат [85, с.283].

Подібні документи, що містять зведені відомості, оформляються в цілому по підприємству і в розрізі фабрично-матеріальних складів. Очевидно, що вирішення як організаційних, так і методичних питань має базуватися на використанні можливостей сучасних комп'ютерних технологій. У цьому випадку найбільш ефективною є організація вирішення таких завдань в інтегрованій системі управління підприємством. В умовах функціонування автоматизованої системи управління підприємством велике значення надається автоматизації розрахунків з планування, обліку та аналізу використання матеріальних ресурсів. Ці розрахунки зазвичай здійснюються в таких функціональних підсистемах, як управління запасами, оперативне управління основним виробництвом, бухгалтерія та ін.

Виходячи з економічного змісту управління матеріальними ресурсами, під яким розуміємо процеси планування, обліку, контролю та аналізу їх використання та прийняття рішень щодо розроблення та реалізації заходів щодо усунення виявлених відхилень, забезпечити функціонування об'єкта у необхідних умовах правомірно говорити про створення (або виділення) в автоматизованій системі управління підприємством інтегрованої підсистеми управління матеріальними ресурсами підприємства. Така підсистема має включати комплекси завдань із різних функціональних підсистем, які об'єднані за організаційною, інформаційною, технічною, технологічною та програмною ознаками.

Ця система на підприємстві ТОВ «Сварлайн» створена для організації якісного управління матеріальними ресурсами на основі комплексного використання економіко-математичних методів і сучасної обчислювальної техніки. Її основна мета – оптимізація планування, обліку, аналізу, регулювання та контролю процесів постачання, використання та зберігання матеріальних ресурсів; автоматизація різноманітних процедур обробки інформації; зниження трудомісткості та здешевлення обробки інформації;

Необхідними передумовами підвищення якості та ефективності управління матеріальними ресурсами підприємства є раціональна організація інформаційного забезпечення, оптимізація документообігу, удосконалення структури управління підприємством.

Процеси матеріального забезпечення підприємства здійснюють різні підрозділи: відділи матеріально-технічного забезпечення, обладнання та кооперації, головного технолога та головного конструктора, відділ головного механіка, склади відділів матеріально-технічного забезпечення, постачання, бухгалтерія та інші. В умовах автоматизованих систем управління інформаційно-обчислювальний або обчислювальний центр вписується в управління матеріальними ресурсами. Так, керованою частиною підсистеми будуть відділи основні відділи досліджуваного підприємства. Керуючою частиною підсистеми є організація планування, обліку, регулювання, контролю та аналізу матеріальних ресурсів [22, с.568].

Складовими підсистеми матеріального забезпечення є різні види програмного забезпечення, до складу якого входять організаційне, інформаційне, технічне, технологічне та програмне забезпечення. Організаційне забезпечення підсистеми включає техніко-економічний аналіз існуючої системи управління матеріалами, вибір і постановку завдань автоматизації, розмежування функцій підрозділів з автоматизованого виконання розрахунків. Підставою для цього є матеріали передпроектного обстеження та висновки про необхідність вдосконалення існуючої системи управління. Для проектування підсистеми важливо проаналізувати етапи управління запасами.

Аналіз показав, що таких етапів (функцій) чотири: планування, облік, аудит і аналіз, регулювання. Застосовуються такі коди: відділи та відділи підприємства, включаючи склади; сюжети; матеріальні ресурси (номенклатурні номери матеріальних ресурсів), операції з руху матеріалів, одиниці виміру, напрями матеріаломісткості (витрати виробництва), готова продукція, постачальники матеріалів. Після закінчення кодування отримана інформація переноситься в документи, відстежується, заноситься до 1-С Бухгалтерії, записується на жорстких дисках, або в облаці, де зберігається як довідкова інформація.

Нормативна довідка містить технологічну, довідкову та кондукторну документацію, яка містить такі відомості, як найменування деталей, складальних одиниць; найменування агрегатів, матеріалів; про детальні норми витрат матеріалів; номенклатурний прейскурант сировини, матеріалів і комплектуючих виробів; класифікатор груп матеріалів для об'єднання у вільну номенклатуру; відповідність номенклатури коду матеріалу кодам оперативних бюро у відділі логістики [20, с.101].

Важливе місце серед оперативної документації займає бухгалтерська звітність. Слід зазначити, що документи на виплату вручну зведені до мінімуму. На 1-С Бухгалтерії друкується основний первинний документ – лімітна картка для цеху основного виробництва.

Використання типової первинної документації на ТОВ «Сварлайн» дозволить скоротити кількість форм, уніфікувати правила заповнення, зменшити трудомісткість виписки та подальшої обробки даних. Велика увага має приділятися розробці технологічного процесу обробки інформації. Він включає чотири етапи: збір і підготовка інформації для машинної обробки; попередній контроль вхідної інформації на 1-С Бухгалтерія; проведення розрахунків для завдань на 1-С Бухгалтерія; контроль і оприлюднення інформаційних результатів.

Етап I. Він передбачає збір і підготовку первинної інформації, отримання комп'ютерних носіїв інформації. Збір і прийом первинної інформації здійснюється двома способами. На першому зазвичай використовуються первинні документи, які розфасовуються по підрозділах і передаються в ІТК. В ІТЦ ці

документи проходять ретельний моніторинг, який відповідає вимогам автоматизованої обробки інформації, а потім готує носії інформації на перфокартах. Другий спосіб передбачає використання периферійного обладнання для обробки первинних документів (видаткових і прибуткових) з одночасним отриманням машинних носіїв. Далі, нанесені на перфострічку, передаються по каналу зв'язку в 1-С Бухгалтерію.

II етап. Призначений для попереднього контролю вхідної інформації та для організації кращого виконання наступних розрахунків. Включає програми верстки з контролем, накопичення вхідної інформації, друку двох контрольних машин, реєстрації та отримання підсумків тестування [40, с.482].

Традиційні методи контролю інформації перед занесенням в 1-С Бухгалтерію є дуже трудомісткими і, крім того, мають наступні недоліки.. Недоліком лічильного контролю є те, що практично важко поставити під контроль усі реквізити, тому частина реквізитів не контролюється. Крім того, при використанні цих методів необхідний контроль інформації при введенні в 1-С Бухгалтерію.

III етап. Призначений для проведення розрахунків для завдань на 1-С Бухгалтерія, виконується автоматично і складається з десяти підкроків. Після того, як уся інформація за відповідним завданням пройшла попередній контроль, працівник, відповідальний за видачу звітності, доповідає про готовність інформації. Це є підставою для включення завдання в графік виконання робіт по 1-С Бухгалтерії.

IV етап. Він виконує функцію моніторингу та видачі інформації про продуктивність. Працівники бюро підготовки інформації перевіряють документи з відповідними результатами, візуально перевіряють якість друку та передають їх клієнтам. Видається, що запропоновані рекомендації щодо створення номенклатури-цінника, удосконалення первинного документообігу та документообігу, впровадження автоматизованої системи обробки облікових даних сприятимуть підвищенню аналітичності та оперативності бухгалтерського обліку та ефективності управління підприємством в цілому.

3.3. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту на підприємстві

Прискорення соціально-економічного розвитку держави передбачає підвищення ефективності суспільного виробництва на основі всебічної економії матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Фактичним джерелом задоволення зростаючих потреб громадянського суспільства є політика ресурсозбереження. Щоб реалізувати це в реальних умовах, необхідно знати всі тонкощі обліку наявності та руху ресурсів, насамперед, запасів, які складають основу діяльності підприємства. Наявність резервів є неодмінною умовою забезпечення нормального функціонування виробничої організації. У найзагальнішому розумінні резерви служать для послаблення залежності між постачальниками і виробниками (виробничі запаси матеріально-технічних ресурсів), виробниками і споживачами (запаси готової продукції). Наявність запасів дозволяє організації забезпечити випуск матеріально-технічних ресурсів оптимальних розмірів партіями [32, с.170]. На рис. 3.2 зазначена запропонована послідовність внутрішнього аудиту запасів на підприємстві ТОВ «Сварлайн».

Рисунок 3.2 – Послідовність внутрішнього аудиту запасів

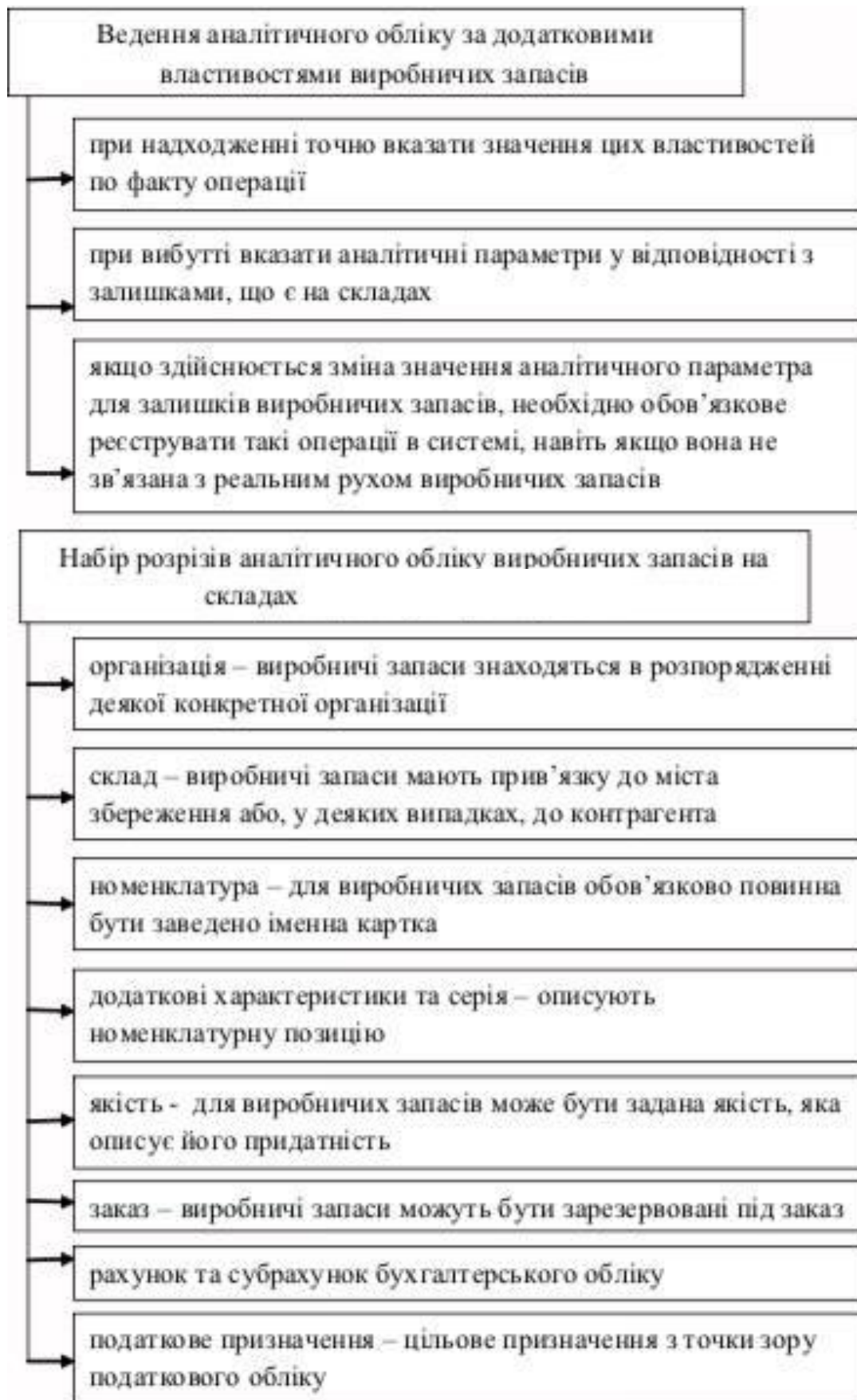

Рисунок 3.3 - Формування аналітичного обліку за додатковими властивостями виробничих запасів на складах

Для початку пропонується внести певні доповнення, щодо введення аналітичного обліку за додатковими властивостями виробничих запасів, що у свою чергу допоможе в процесі вдосконалення обліку та аудиту на обраному підприємстві ТОВ «Сварлайн», ці доповнення проілюстровані на рис. 3.3.

Аналіз наукової літератури дає змогу констатувати, що в науковому середовищі відсутній єдиний концептуальний підхід до методології аудиту виробничих запасів. На рис. 3.4 запропоновано методику проведення аудиту оцінки виробничих запасів на складах підприємства, оскільки оцінка тісно пов'язана з усіма складовими методу бухгалтерського обліку і є обов'язковою вимогою до обліку виробничих запасів на складах. Аудит поточного обліку виробничих запасів на складах підприємства характеризується опрацюванням великої кількості товарної номенклатури в його діяльності.

Рисунок 3.4 - Запропонована методика проведення аудиту оцінки виробничих запасів на складах підприємства

Для створення ефективного документообігу компанія повинна розробляти та впроваджувати окремі робочі документи. Далі в роботі запропонований перелік таких документів, які рекомендується впровадити для покращення аудиту на досліджуваному підприємстві (табл. 3.2 – 3.7).

Таблиця 3.2 - Робочий документ аудитора. Перелік порушень, які виявлено під час аудиту виробничих запасів на складах

Порушення	Документ			За даними обліку				За даними аудиту				Відхилення
	найменування	№	дата	Номенклатура	Серія номенклатури	Кількість	Сума, грн	Номенклатура	Серія номенклатури	Кількість	Сума, грн	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

В наступному документі буде зазначено порівняння норм списання запасів на виробництво (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 - Робочий документ аудитора. Порівняння норм списання виробничих запасів на виробництво

Період Цех	Номенклатура виробничих запасів	Серія номенклатури виробничих запасів	Облікова норма	Фактична норма	Відхилення	
					(+)	(-)
1	2	3	4	5	6	7

В табл. 3.4 зазначений ще один робочий документ аудитора, який доцільно використовувати на підприємстві ТОВ «Сварлайн», в ньому порівнюється рух запасів у виробництва і фактичне витрачання запасів на підприємстві.

Таблиця 3.4 - Робочий документ аудитора. Вибірка руху виробничих запасів зі складу на виробництво

Залишок запасів у виробництві на початок місяця, тонн				Надійшло запасів у виробництво				Повернено запасів з виробництва				Залишок запасів на кінець місяця, тонн			Фактичне витрачання, тонн		Примітки	
номенклатура	серія	номенклатури	кількість	дата	номер доку-менту	номенклатура виробничих запасів	кількість, тонн	дата	номер документа	номенклатура виробничих запасів	кількість, тонн	номенклатура	серія	номенклатури	кількість	номенклатура виробничих запасів		кількість
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		

Також в роботі ми додали документ аудитора, який буде використовуватись для перевірки і контролю одержання запасів на склад (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 - Робочий документ аудитора. Перевірка операцій по одержанню виробничих запасів на склад

№	Дата постачання	№ накладний	Номенклатура виробничих запасів	Серія номенклатури	Кількість виробничих запасів в аналітичному обліку	Сума в аналітичному обліку за накладною, грн	Сума операції по журналу, грн	Вид аналітики	Аналітика	Податкове призначення	Примітки
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Наступним документом який буде використовуватись на досліджуваному підприємстві ми хотіли зазначити документи перевірки вимоги накладної на виробничі запаси на складах, тому що всі запаси мають бути правильно зазначені та промарковані (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 - Робочий документ аудитора. Перевірка вимоги накладної на виробничі запаси на складах

№	Номенклатура виробничих запасів	Характеристика номенклатури	Серія номенклатури	Кількість виробничих запасів	Одиниці виміру	Стаття витрат	Рахунок витрат	Податкове призначення	Характери витрат	Вид аналітики	Аналітика
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

І останнім документом який ми рекомендували використовувати в аудиті на досліджуваному підприємстві є документ порівняння даних документів з оприбуткування виробничих запасів та платіжних вимог постачальників (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 - Робочий документ аудитора. Порівняння даних документів з оприбуткування виробничих запасів та платіжних вимог постачальників

Номер і дата платіжної вимоги	Постачальник	Назва матеріалу	Ціна, грн	За платіжною вимогою		За документами складу		Різниця	
				кількість	сума, грн	кількість	сума, грн	кількість	сума, грн
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

В цьому розділі запропоновано алгоритм побудови аналітичного обліку на основі додаткових характеристик виробничих запасів на складах та інформації щодо аналізу наявності виробничих запасів на складах та калькуляції вартісного складу виробничих запасів за цінами номенклатури [73-76].

Усі наведені пропозиції щодо формування аналітичного обліку на основі додаткових властивостей запасів та вдосконалення документального оформлення наявності та надходження виробничих запасів дають змогу отримати більше інформації з меншої кількості документів, що також впливає на збільшення їх Інформативність і аналіз.

За результатами дослідження запропоновано методику проведення аудиту оцінки виробничих запасів та робочу документацію аудитора, які можуть бути

використані на підприємстві для проведення більш якісного аудиту виробничих запасів.

А також напрямки виконання аудиторських процедур на підприємстві ТОВ «Сварлайн» наведені на рис. 3.5.

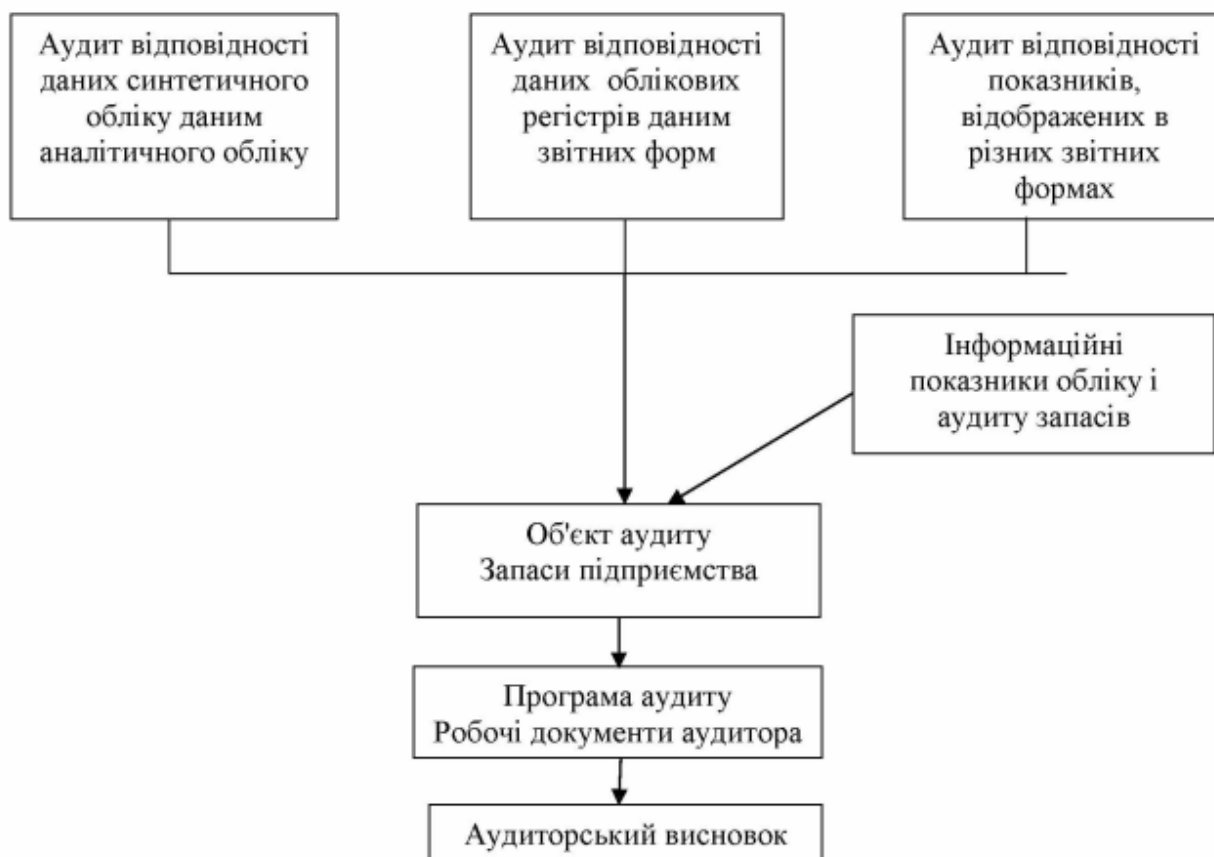

Рисунок 3.5 – Схема аудиту запасів на ТОВ «Сварлайн»

На останок варто зазначити, облік та аудит матеріальних запасів, рівень впливають поточні та перспективні результати діяльності підприємства.. Тому обрана тема є досить актуальною, а запропоновані рекомендації можуть допомогти досліджуваній організації упорядкувати та вдосконалити облік та аудит матеріальних запасів, заощадити фінансові ресурси компанії та час працівників та допомогти уникнути штрафних санкцій за перевірки; крім того, робота співробітників стане набагато простіше і швидше. Це створює всі умови для більш ефективного ведення бухгалтерського обліку, що сприяє збільшенню прибутку підприємства в майбутньому.

Висновки до 3 розділу

На наш погляд, для того щоб вирішити проблематику організації та аудиту бухгалтерського обліку варто здійснити такі заходи на ТОВ «Сварлайн»:

- розробити комплексну програму аудиту та повністю притримуватись її;
- організувати автоматизований складський облік;
- застосовувати наукові обґрунтування механізмів нормування та планування потрібного обсягу матеріальних запасів.
- упорядкувати форми документів, документального обігу і всього механізму реєстрації, реєстрації та обробки документів, особливо для обробки документів, в яких повторюється не важлива для підприємства інформація.
- модернізувати механізм автоматизації обліково-аналітичної роботи з обліку матеріальних запасів.
- здійснювати контроль за напрямками та нормами використання запасів, формуванням собівартості запасів власного виробництва.
- здійснювати контролюючі заходи за напрямками розподілу транспортних накладних витрат та їх оприбуткуванням у бухгалтерському обліку.
- підвищити дієвість інформаційного забезпечення управління матеріальних запасів на підприємстві.

ВИСНОВКИ

Матеріальні запаси на будь-якому підприємстві є дуже важливою складовою в процесі його функціонуванні. Їх максимальний розмір забезпечує роботу яка не буде зупинятися та дозволяє уникнути великої кількості ризиків різного характеру, із вичерпанням запасів. Поняття запасів, було утворено на ґрунті узагальнень наукової літератури, дає уявлення про структуру запасів, а класифікація висвітлює їх види. Матеріальні запаси на підприємстві можна класифікувати за багатьма ознаками. Однак узагальнений розподіл дає уявлення про основоположні види запасів. В процесі написання дипломної роботи я зробив такі висновки, а саме:

1. Перспективою послідуєчих досліджень стосуються створення детальних класифікацій матеріальних запасів, товариств, організацій та підприємств відповідних галузей, а також розробки класифікацій окремих видів запасів (виробничих, розподільчих тощо).

Ми вважаємо, що реалізація перелічених напрямків поліпшення обліку матеріальних запасів підприємствами в Україні потягне за собою до видимого збільшення ефективності їх фінансово-господарської діяльності, дозволить налагодити більш ефективний і менш трудомісткий облік, контроль за наявністю, рух і застосування матеріальних запасів, а також їх збереження.

При аналізі матеріальних запасів варто узяти собі на «озброєння» такі інструменти, як:

- оцінку структури запасів;
- визначення питомої ваги матеріальних запасів у структурі оборотних активів;
- встановлення частки запасів у загальній сумі оборотних коштів;
- аналіз дієвості застосування запасів компанії;
- встановлення того проміжку часу між придбанням засобів задля проведення діяльності та одержання грошових активів від реалізації продукції, виготовленої з них.

2. Раціональне організаційно-аналітичне забезпечення управління запасами дає можливість не лише мінімізувати втрати від зберігання запасів котрі є надлишковими, а й дає змогу вивільнити вагому частку коштів, котрі мають можливість бути застосовані для інвестиційної та фінансової діяльності товариства.

3. Порівняльний аналіз, проведений у першому розділі дає можливість підприємством, в тому числі і досліджуваному в цій роботі встановити свої слабкі сторони та здійснити заходи щодо їх ліквідації. Подальший аналіз маєбути направлений на пошук новітніх шляхів удосконалення процедури обліку й дослідження матеріальних запасів на промислових вітчизняних підприємствах, розширюючи вже запропоновані напрями вдосконалення цього процесу.

4. В роботі ми виділили ось такі шляхи проблематики проведення обліку матеріальних запасів на вітчизняних підприємствах, в тому числі і на досліджуваному підприємстві:

- збільшення дієвості інформаційного забезпечення управління матеріальними запасами підприємств, що забезпечується впровадженням інформаційних технологій економічної обробки; інформації;
- удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичної роботи з управління виробничими запасами та встановлення раціональних методів інвентаризації виробничих запасів;
- узгодження механізмів бухгалтерського та податкового обліку виробничих запасів;
- обґрунтування системи обліку витрат матеріалів на освоєння нової техніки і технологій виробництва;
- чітка організація порядку ведення бухгалтерського обліку та контролю за рухом запасів компаній (застосування методів обліку через центри відповідальності, заходи контролю та оперативне регулювання процесів формування запасів).

5. Ефективний контроль запасів дає змогу попередити виникнення помилок і зловживань в операціях із запасами, усунути недоліки в організації управління

запасами, провести управлінські консультації щодо ефективного використання запасів та їх впливу на показники фінансової діяльності. Методичні засади удосконалення процедури інвентаризації дають змогу посилити контроль за рухом товарів усередині підприємства. Розглянуті обліково-аналітичні та контрольні проблеми та запропоновані рекомендації щодо їх вирішення створюють основу для подальших досліджень у напрямку вдосконалення методології, методики та організації обліку, аналізу та контролю запасів підприємства.

6. Кожне підприємство зацікавлене у створенні конкурентоспроможної продукції та реалізації її на внутрішньому та зовнішньому ринках, отриманні прибутку та забезпеченні стабільного фінансового становища. Для досягнення поставленої мети використовуються виробничі склади, які забезпечують безперервний процес виробництва і реалізації продукції. Виробничі запаси є найважливішою статтею оборотних коштів і засобів існування підприємства. Тому їх достовірний облік на підприємстві є невід'ємною частиною управління, без якого неможливе досягнення поточних і перспективних цілей підприємства. Це досягається за рахунок впровадження на підприємстві автоматизованої форми обліку запасів.

7. Організація аудиту матеріальних запасів включає визначення нормативно-правового забезпечення аудиту, завдань і методичних прийомів аудиту, а також складання плану і програми аудиту.

8. На наш погляд, для того щоб вирішити проблематику організації бухгалтерського обліку варто здійснити такі заходи в ТОВ «Сварлайн»:

- організувати автоматизований складський облік;
- застосовувати наукові обґрунтування механізмів нормування та планування потрібного обсягу матеріальних запасів.
- упорядкувати форми документів, документального обігу і всього механізму реєстрації, реєстрації та обробки документів, особливо для обробки документів, в яких повторюється не важлива для підприємства інформація.

- модернізувати механізм автоматизації обліково-аналітичної роботи з обліку матеріальних запасів.
- здійснювати контроль за напрямками та нормами використання запасів, формуванням собівартості запасів власного виробництва.
- здійснювати контролюючі заходи за напрямками розподілу транспортних накладних витрат та їх оприбуткуванням у бухгалтерському обліку.
- підвищити дієвість інформаційного забезпечення управління матеріальних запасів на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аудит: підручник / Г.М. Давидов [та ін.]; за ред. Г.М. Давидова, М.В. Кужельного. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Знання, 2009. 495 с.59.
2. Аудит: навчальний посібник для вузів / Л.І. Янчева, З.О. Макеєва,
^ О. Баранова, І.В. Янчева та А.І. Кашперська. – К.: Знання, 2009. – 335 с.
3. Багрій К.Л. Поняття матеріальних запасів підприємства: необхідність їх створення / К.Л. Багрій // *Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. Чернівці : Книги ХХІ, 2009. 104–109 с.
4. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / Ф. Ф. Бутинець. [8-те вид., перероб. і доп.]. Житомир: ПП «Рута», 2009. 912 с.
5. Бойцова М. Усе про облік запасів / М.Бойцова, О.Маханько, Я.Клищенко. Харків : Фактор, 2014. 100 с.
6. Бурденко І. Запаси: облік, аудит і автоматизація. Навчальний посібник для студентів / І. Бурденко, О. Кравченко, О. Шипунова // Суми: Університетська книга. 2009. 56 с.
7. Великий тлумачний словник. Сучасна українська мова / за ред. А.П. Загнітко, І.А. Щукіна. Донецьк : ТОВ ВКФ “БАО”, 2008. 704 с.
8. Виробнича логістика : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Посилкіна О.В., Сагайдак, Нікітюк Р.В., Доровський О.В., Кубасова Г.В. Х. : НФаУ, 2009. 364 с
9. Верига Ю.А. Звітність підприємств: навчальний посібник / Ю.А. Верига, З.М. Левченко, І.Д. Ватуля. 2-ге видання, доповнене і перероблене. К: Центр учбової літератури, 2008. 105 с.
10. Виговський Г. Автоматизоване робоче місце менеджера. Навчальний посібник. / Г. Виговський, В. Сорочкін // Житомир: ЖДТУ 2009. 263 с.
11. Голіков К. Ю., Шульгіна Л.М. Вдосконалення оцінки ефективності системи управління запасами на підприємстві. 2016. 776 с.

12. Давидов Г.М. Аудит : [підручник] / Г.М. Давидов К: Знання 2004. 511 с.
13. Державна служба статистики України. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
14. Данилюк М.О. Управління витратами на промислових підприємствах / М.О Данилюк, В.Р. Лещій. Івано-Франківськ : ПП Супрун, 2016. 172 с.
- 15.. Економічна енциклопедія : у трьох т. / [за ред. С.В. Мочерного]. Т 1. К. : Видавничий центр “Академія”, 2000. 864 с.
16. Живко З.Б. Словник сучасних економічних термінів / Живко З.Б., Живко О.М., Живко І.Ю. Львів : Край, 2007. 384 с.
17. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 9, ст.50). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 03.11.2022).
18. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 40, ст.365) - URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 05.11.2022).
19. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посібн. / С. В. Івахненко. К: Знання-Прес, 2003. 458-459 с.
20. Катеринець Н. Облік запасів за новими формами / Н. Катеринець // Дебет-Кредит. 2019. № 5. 101 с.
- 21 Касич А.О. Шляхи зменшення матеріаломісткості та рентабельності продукції вагонобудівних підприємств / Касич А.О., Чубка О.Ю. // Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. 2015. Випуск 10. 99 с.
21. Крикавський Є.В. Логістичне управління : [підручник] / Крикавський Є.В. Львів : Національний університет “Львівська політехніка”, 2005. 684 с
22. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту : [навч. посіб] / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча К. : Каравела, 2004. 568 с.
23. Князюк І. Актуальні проблеми обліку виробничих запасів на підприємствах України / І. Князюк // Удосконалення обліку й аналізу в системі управління підприємства. 2012. 190 с.

24. К.Тарасова, В. Міщаний. Організація та методологічні аспекти проведення аудиту на підприємствах Житомир: ЖДТУ 2019. 302 с.
25. К.О. Величко. Фактори, що впливають на покращення обліку запасів на підприємстві. *Універсальний журнал бухгалтерського обліку та фінансів*, 2018, том 6, № 3, с. 415.
26. К. Кацай., А. Макаренко. Удосконалення аудиту запасів на підприємстві, *Економіка та держава*, с. 214.
27. Каменіцер С.Є. Організація, планування та управління виробничою діяльністю підприємств, М.: Наука і просвещение, 2013. 195 с.
28. Кобушко Ігор, Кобушко Яна. Удосконалення податкових інструментів регулювання інвестиційного ринку України, 2015. 82 с.
29. Коваленко Ю. М. «Науковий інструментарій для трансформацій у фінансовій діяльності», *Актуальні проблеми економіки*, № 4 2015. 51 с.
30. Конащук В.Л. Напрями та резерви раціонального використання ресурсів підприємства / В.Л. Конащук, О.О. Дусенко // *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. 97 с.
31. Кравцова А.М. Системи та моделі управління запасами підприємства 2006. 342 с.
32. Ларіна Р.Р. Логістика в управленні організаційно-економічними системами, вид. ВІК, 2003. 170 с.
33. Логістика: Теорія та практика : [навч. посібник] / Кислий В.М., Біловодська О.А., Олефіренко О.М., Соляник О.М. К. : Центр учбової літератури, 2010. 360 с.
34. Лукінський В.В. Актуальні проблеми формування теорії управління запасами : [монографія] / Лукінський В.В. 2008. 213 с.
35. Лежненко Л.І. Теоретичні аспекти удосконалення аналітичного обліку виробничих запасів / Л.І. Лежненко, І.О. Ломова // *Молодий вчений*. 2014. С. 122
36. Малюга Н. М. Шляхи удосконалення оцінки в бухгалтерському обліку: Теорія, практика, перспективи / Н. М. Малюга. Житомир: ЖІТІ, 2007. 55 с.

37. Максименко І.Я. Особливості бухгалтерського обліку товарних запасів в системі управління торгівельним підприємством / І.Я. Максименко // 2016. 252 с.

38. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Подמשальська Ю.В., Чакалова Н.С. Бухгалтерський облік: навч.метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2018. 602 с.

39. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). – URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_021.

40. Меліхова Т.О., Чакалова Н.С., Мисливська К.А. Удосконалення обліку доходів від реалізації товарів, як інструмент ефективного управління підприємством. Ефективна економіка. 2019. № 2. 482 с.

41. Меліхова Т.О. Концептуальні основи обліку заробітної плати та аналізу податкового навантаження для підвищення рівня фінансової безпеки підприємства / Т.О. Меліхова, М.Р. Єременко // *Економічний вісник Донбасу. Науковий журнал*. - Луганськ, 2012. 140 с.

42. Митрофанова О.Є. Аналіз реформ бухгалтерського обліку в державному секторі України, *Універсальний журнал бухгалтерського обліку та фінансів*, 2018, том 6, № 2, с. 70.

43. Мисленченков Ю.С. Стратегічний та кризовий менеджмент фірми: навч. посібник для вузів / Ю.С. Масленченков, Ю.Н. Тронін. М : Дашков і Ко, 2004. 170 с.

44. Михайловіна С. О. Методологічні аспекти проведення інвентаризації та відображення її результатів в обліку / С. О. Михайловина / / *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. 98 с.

45. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» 02.09.2014 № 879. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 30 жовтня 2014 р. за № 1365/26142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 21.11.2022).

46. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про порядок бухгалтерського обліку окремих активів та операцій і Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку». Наказ від 19.12.2006 № 1213.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0335-01#Text> (дата звернення 29.11.2022).

47. Нападовська Л.В. Управлінський облік: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Книга, 2008. 544 с.

48. Нашкерська Г.В. Бухгалтерський облік : [навчальний посібник] / Г.В. Нашкерська К. : Центр навчальної літератури, 2004. 415 с.

49. Немченко В. В. Практичний курс внутрішнього аудиту : підручник / В. В. Немченко, В. В. Хомутенко, А. В. Хомутенко Центр учбової літератури, 2018. 211 с.

50. Некрасенко Л., Пітман Р., Дорошенко О., Чумак В., Дорошенко А. Логістика в Україні: основні виклики та ефективні шляхи досягнення стійкості : Астон, 2019. 70 с.

51. Нікітенко Х., Дзвіголь-Барош М., Квілінський А. Формування глобального конкурентоспроможного підприємницького середовища. 2019. с. 254-255 с.

52. Огієнко С.О. Логістика : [конспект лекцій у схемах і таблицях] / С.О. Огієнко, І.П. Дзьобко. Харків : Вид.ХНЕУ, 2009. с. 96.

53. Патрік Реджеб, Захія Гесум. Адаптація фірм у динамічних економічних системах К. 2006. 283 с.

54. «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку». Наказ Міністерства Фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення 10.11.2022).

55. «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 "Фінансові витрати". Наказ міністерства фінансів України від 28 квітня 2006 р. № 415. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06> (дата звернення 14.11.2022).

56. Петрова І. Стратегічне управління запасами: реалії та перспективи. Київ: КНЕУ, 2018. 41 с.

57. Перебийніс В. І. Логістичне управління запасами на підприємствах : монографія / В. І. Перебийніс, Я. А. Дроботя. Полтава : ПУЕТ, 2012. 290 с.

58. Принада І.В. Сучасні проблеми обліку виробничих запасів на підприємстві / І.В. Принада, О.В. Назарчук // Наука й економіка. 2014. № 3. с. 279.

59. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності господарювання. Підручник. Тернопіль: Економічна думка, 2014. 416 с.

60. Рапинець В. І. Облік виробничих запасів з використанням інформаційних технологій / В. І. Рапинець. Тернопіль, 2010. 147 с.

61. Рибалко О.М. Вдосконалення обліку виробничих запасів / О.М. Рибалко, О.В. Болдуєва // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2008. 41 с.

62. Раїцький К.А. Економіка підприємства / Інформаційно-впроваджувальний центр "Маркетинг", 2000. 77 с.

63. Семенюк Н.О. Узагальнення та удосконалення класифікації оборотних активів / Н.О.Семенюк // Економічний простір. 2012. 242 с.

64. Сопко В. В. Бухгалтерський облік : навч. посібник. для студ. спец. «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / В. В. Сопко та ін. Тернопіль: Астон, 2009. 496 с.

65. Світлична В.Ю. Актуальні проблеми організації і ведення обліку виробничих запасів підприємствами України, В.Ю. Світлична. 2013. с. 98.

66. Сотченко Ю.К. Оплата праці та напрями її вдосконалення в умовах економічної кризи. Серія: Економіка і підприємництво. 2016. 433 с.

67. Сич Є.М. Управлінський аналіз діяльності суб'єктів господарювання : навч. посібн. / Є.М. Сич, Г.В. Кравчук, В.П. Ільчук.К. : Вид-во "Аспект-Поліграф", 2004.632 с.

68. Сторлігова А.Н. Управління запасами в ланцюгах поставок: К.: Наукова діяльність, 2008. 115 с.

69. Стефанишин Л.С. Еволюція моделей управління матеріальними потоками / Л.С. Стефанишин // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2010. С. 55.

70. Таньков К.М. Виробнича логістика : [навчальний посібник] / Таньков К.М., Тридід О.М., Колодизєва Т.О. [2-е вид. переробл.]. Х: ВД “ІНЖЕК”, 2006. 89 с.

71. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік , оподаткування і звітність : [підручник] / Ткаченко Н.М. К. : Алерта, 2006. 522 с.

72. Терещенко Л. О. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посібн. / Л. О. Терещенко, І. І. Матієнко-Зубенко. К. : КНЕУ, 2009. 187 с.

73. Тринька Л.Я. Економічний аналіз: [навч.-метод. посіб.] / Л.Я. Тринька, О.В. Липчанська. К.: Алерта, 2013. 568 с.

74. Управління запасами / О. Кузьмін та ін. Львів: Львівська політехніка, 2011. 123 с.

75. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Навчальний посібник / Лахтіонова Л.А. К.: КНЕУ. 2001 р. 263 с.

76. Хаврук В.О. Аналіз систем управління запасами [Електронний ресурс] / В.О. Хаврук // *Вісник Національного транспортного університету*. 2012. 313 с.

77. Хоменко Н.В. Товарні запаси: проблеми обліку контролю та звітності : [монографія]. Полтава : РВВ 2008. 153 с.

78. Шатковська Л. С. Внутрішня звітність підприємств в інноваційному забезпеченні управління / Л.С Шатковська // *Економіка і регіони*. 2011. 98 с.

79. Шубіна С.В. Теоретико-методичні підходи до аналізу та аудиту виробничих запасів у системі управління підприємством / С.В. Шубіна // *Вісник університету банківської справи Національного банку України*. 2013. 91 с.

80. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / В. Г. Швець. [2-ге вид., перероб. і доп.]. К.: Знання, 2006. 525 с.

81. Шум М.А. Особливості обліку та аналізу виробничих запасів на підприємствах України в сучасних умовах / М.А. Шум, К.С. Гулько // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. 482 с.

82. Шпикуляк О.Г. Інститут витрат в економічній теорії і практиці / О.Г. Шпикуляк // *Збірник наукових праць*. Луцьк, 2018. 367 с.

83. Шурпенкова Р.К. Організація інформаційної бази економічного аналізу на підприємстві . Фін.-кредит. діяльн.: пробл. теорії та практики. 2012. 290 с.

84. Яценко В.М. Аналіз стану людського капіталу підприємств АПК у період трансформації економіки України. Економіка АПК. 2017. 200 с.

85. Ян Цзилі . Дисконтування подвійної ставки в моделюванні динамічного економічного середовища, Економічне моделювання. 2003. 283 с.